

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πτυχιακή εργασία με θέμα:
**«Εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Προβλήματα
και προκλήσεις.»**

Μακρής Κωνσταντίνος του Παύλου

Εισηγήτρια: Δρ. Αναστασία Ζαφειροπούλου

Αθήνα, Απρίλιος 2010

Περίληψη

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι η σύγχρονη εξέλιξη του τουρισμού και έχει σαν σκοπό την ικανοποίηση εξειδικευμένων αναγκών των τουριστών. Οι μορφές αυτές ομαδοποιούνται ανάλογα με τα μέσα που απαιτούνται, το φυσικό περιβάλλον και τις υπάρχουσες υποδομές.

Η αύξηση που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια στη ζήτηση τους, έχει οδηγήσει σε έρευνες σχετικά με την καλύτερη αξιοποίηση των υποδομών, την ανάγκη βελτίωσης των υπάρχουσών υποδομών, τα προβλήματα που προκύπτουν και φυσικά τις προτιμήσεις των τουριστών με σκοπό τη βελτίωση εξυπηρέτησης και κάλυψης των αναγκών αυτών.

Οι έρευνες πρέπει να επικεντρώνονται αρχικά στις προτιμήσεις των τουριστών, στα υπόβαθρα που τους οδηγούν σε αυτές τις επιλογές και έπειτα στις υποδομές που υπάρχουν και στη δυνατότητα ανάπτυξής τους.

Λέξεις κλειδιά: εναλλακτικές μορφές τουρισμού, τουρισμός, ανάγκες, ανάπτυξη, προτίμηση, ερωτώμενοι.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	2
Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο 1.	6
1.Α. Ιστορία του Τουρισμού.	6
1.Β. Αναφορά Στις Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού	8
1.Β.1. Συνεδριακός Τουρισμός.....	8
1.Β.2. Πολιτιστικός – Αρχαιολογικός Τουρισμός.....	10
1.Β.3. Οικολογικός Τουρισμός (Οικοτουρισμός).....	12
1.Β.4. Ιαματικός - Θεραπευτικός Τουρισμός.....	14
1.Β.5. Αθλητικός Τουρισμός.....	16
1.Β.6. Ορειβατικός – Φυσιολατρικός Τουρισμός	19
1.Β.7. Επαγγελματικός Τουρισμός (Κινήτρων).....	21
1.Β.8. Θρησκευτικός Τουρισμός.....	22
1.Β.9. Σπηλαιολογικός Τουρισμός.....	23
1.Β.10. Θαλάσσιος – Υποβρύχιος Τουρισμός.....	26
1.Β.11. Γυμνιστικός Τουρισμός	28
1.Β.12. Αγροτικός Τουρισμός (Αγροτουρισμός).....	29
Κεφάλαιο 2.	34
2. Διαδικασία συλλογής δεδομένων	34
2.1. Ερευνητικό πρόβλημα.....	34
2.2. Δείγμα έρευνας.....	34
2.3. Μέθοδος συλλογής δεδομένων	35
2.4. Επεξεργασία δεδομένων – Εξαγωγή αποτελεσμάτων.....	38
2.4.1. Φύλο	38
2.4.2. Ηλικία	39
2.4.3. Εισόδημα	40
2.4.4. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προτιμήθηκαν τα τελευταία 5 έτη.....	42

2.4.5. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περισσότερο στην Ελλάδα.....	44
2.4.6. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που θα ήθελαν να αναπτυχθούν περισσότερο στην Ελλάδα.....	46
2.4.7. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που θα επιλέξουν στο άμεσο μέλλον.....	48
Συμπεράσματα.....	50
Επίλογος.....	54
Βιβλιογραφία.....	55
Διαδίκτυο.....	56
Εικόνες.....	57
Ευχαριστίες.....	60

Εισαγωγή

Η τουριστική βιομηχανία, όπως είναι στη σημερινή της μορφή, είναι αποτέλεσμα της μακροχρόνιας εξέλιξης του τουρισμού, ο οποίος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μέρη του κοινωνικού και οικονομικού συστήματος σε παγκόσμια κλίμακα.

Στη διάρκεια της εξελικτικής πορείας του τουρισμού προς τη σημερινή του μορφή, επηρεάστηκε στο σύνολο του από γεγονότα και δέχθηκε επιδράσεις που αντικατόπτριζαν την κατάσταση που επικρατούσε σε όλα τα επίπεδα (πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά) και ήταν αυτά που διαμόρφωσαν και την πορεία της εξέλιξης του. Αυτό βέβαια, είναι λογικό, καθώς ο τουρισμός είναι μια ανάγκη που γεννάται από τον άνθρωπο προς εξυπηρέτηση του ιδίου. Δε θα μπορούσε λοιπόν να μείνει αμέτοχος στα γεγονότα που συνέτρεχαν στους χρόνους εξέλιξης του.

Η έννοια του τουρισμού, σε μεγάλο βαθμό παραμένει αυτούσια όπως ξεκίνησε. Ανάγκη για μετακίνηση από το ένα μέρος στο άλλο, για περισσότερο από μια ημέρα προς κάλυψη αναγκών. Αυτό που μεταβλήθηκε με τα χρόνια, ήταν το εύρος των αναγκών που μπορούσαν να καλυφθούν.

Έτσι η τουριστική βιομηχανία, κατανόησε πως η κοινωνία, εξελιγμένη και αυτή στο χρόνο σε όλα τα επίπεδα, έχει αμβλύνει το εύρος των αναγκών προς ικανοποίηση και έτσι έχει αυξηθεί η ζήτηση για κάλυψη περισσότερων. Αυτό οδήγησε στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως είναι στη σημερινή τους μορφή, οι οποίες και αυτές με τη σειρά τους αντικατοπτρίζουν τις ανάγκες των τουριστών και οι οποίες δέχονται και αυτές επιδράσεις από εξωτερικούς παράγοντες, που ίσως στην πορεία να αλλάξουν και πάλι τη μορφή και την έννοια που έχουν σήμερα.

Τέτοιοι παράγοντες είναι η κοινωνική, πολιτική και οικονομική παγκόσμια κατάσταση, οι προτιμήσεις των τουριστών – καταναλωτών, οι υποδομές που υπάρχουν προς στήριξη της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αλλά και ο σχεδιασμός και η αξιοποίηση υποδομών για μελλοντική ανάπτυξη των μορφών αυτών.

Κεφάλαιο 1.

1.Α. Ιστορία του Τουρισμού.

«Ένα ανοιχτό σύστημα πέντε στοιχείων που αλληλεπιδρούν με τα ευρύτερα περιβάλλοντα, το ανθρώπινο στοιχείο, τους τουρίστες, τρία γεωγραφικά στοιχεία: τον χώρο προέλευσης, τη διαδρομή και τον χώρο προορισμού και ένα οικονομικό στοιχείο με την τουριστική βιομηχανία. Και τα πέντε στοιχεία οργανώνονται σε μια λειτουργική και τοπική σχέση αλληλεπιδρώντας με τους φυσικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς, οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντας. Το δυναμικό στοιχείο αποτελείται από την μετακίνηση των ανθρώπων η οποία, σε κάποιο βαθμό έχει ως βάση της την αναψυχή και περιλαμβάνει την προσωρινή διαμονή μακριά από το σπίτι τουλάχιστον για μία νύχτα.» Leiper, 1981.

Ο τουρισμός σήμερα στην Ελλάδα αποτελεί το 8% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) και στην τουριστική βιομηχανία απασχολούνται περισσότεροι από 700.000 εργαζόμενοι σε όλους τους τομείς της. Μια συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης που οδήγησε τον τουρισμό στη σημερινή του μορφή είναι η εξής:

Πριν την ανακάλυψη του ατμού για την κίνηση κατά τη βιομηχανική επανάσταση, οι μετακινήσεις γινόντουσαν από τους ανθρώπους με ιστιοφόρα, υποζύγια και άμαξες που τα έσερναν ή άλογα ή άλλα ζώα. Οι μετακινήσεις λοιπόν ήταν σπάνιες και γινόντουσαν για ειδικούς και προσωπικούς λόγους, όπως θρησκευτικούς, πολιτικούς, αθλητικούς, εμπορικούς, θεραπευτικούς, μορφωτικούς, ψυχαγωγικούς, περιέργειας.

Με τη βιομηχανική επανάσταση σημειώθηκαν εξελίξεις στον τεχνικό και οικονομικό τομέα με προεκτάσεις και στον πολιτιστικό. Επίσης δημιουργήθηκαν ορισμένες ευνοϊκές συνθήκες που συνέβαλλαν στην εμφάνιση των πρώτων οργανωμένων ταξιδίων. Οι συνθήκες αυτές ήταν η εξέλιξη των συγκοινωνιακών μέσων, η ίδρυση των πρώτων πρακτορείων ταξιδίων, η διεύρυνση της αστικής τάξης, η ανάπτυξη του ρομαντισμού και η μεγάλη ανάπτυξη που σημείωσαν οι κοσμικές λουτροπόλεις.

Η σύγχρονη εποχή αρχίζει τον 20^ο αιώνα και μπορεί να θεωρηθεί η τελευταία εξελικτική φάση της ιστορίας του τουρισμού των ημερών μας ο τουρισμός πέρασε πια οριστικά από την φάση της αριστοκρατίας και του ρομαντισμού στην φάση της δημοκρατίας και του ορθολογισμού. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τουρισμού αυτής της περιόδου είναι ο διεθνισμός, η μαζικότητα και η ομαδικότητα.

Υπήρξαν κατά αυτήν την εποχή ευνοϊκές συνθήκες που συνέβαλλαν στην διαμόρφωση του σημερινού ομαδικού και οργανωμένου τουρισμού. Τις ευνοϊκές αυτές συνθήκες αξιοποίησε και το σύγχρονο κράτος για να προωθήσει τον τουρισμό γιατί έγινε αντιληπτό πως μπορούσε να βοηθήσει αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση προβλημάτων όπως η απασχόληση, η περιφερειακή ανάπτυξη και το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών.

Οι συνθήκες που συνέβαλλαν στην διαμόρφωση του σημερινού τουρισμού είναι η εξέλιξη των συγκοινωνιακών μέσων, η αύξηση του εισοδήματος, η βελτίωση των όρων εργασίας και αμοιβής των εργαζομένων, η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου των λαών, η εξασφάλιση κοινωνικών παροχών και άλλων διευκολύνσεων, η απλοποίηση των διατυπώσεων στις μετακινήσεις, η επικράτηση πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας, η θέση του σύγχρονου ανθρώπου μπροστά στο τουριστικό φαινόμενο και η ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων.¹

1.B. Αναφορά Στις Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

1.B.1. Συνεδριακός Τουρισμός

Η μορφή αυτή περιλαμβάνει την οργάνωση συνεδρίων και διεθνών εκθέσεων σε περιοχές που προσφέρουν και άλλες δυνατότητες.

Εικόνα 1.

Δυστυχώς για τη χώρα μας ενώ οι δυνατότητες που διαθέτει για την ανάπτυξη του τουρισμού αυτού είναι πολύ μεγάλες, βρίσκεται στην τελευταία θέση στη διεθνή συνεδριακή πίτα από την άποψη του αριθμού συνεδρίων που φιλοξενεί ετήσια. Η μέχρι σήμερα πείρα δείχνει ότι όσες ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επένδυσαν σε μεγάλα και σύγχρονα συνεδριακά κέντρα διαπίστωσαν ότι ο τζίρος των συνεδριακών πελατών τους ήταν διπλάσιος από αυτόν των άλλων πελατών τους και ότι παρά τη διεθνή ύφεση η ζήτηση για συνεδριακό τουρισμό αυξάνει σε αντίθεση με το γενικό τουρισμό που μειώνεται.

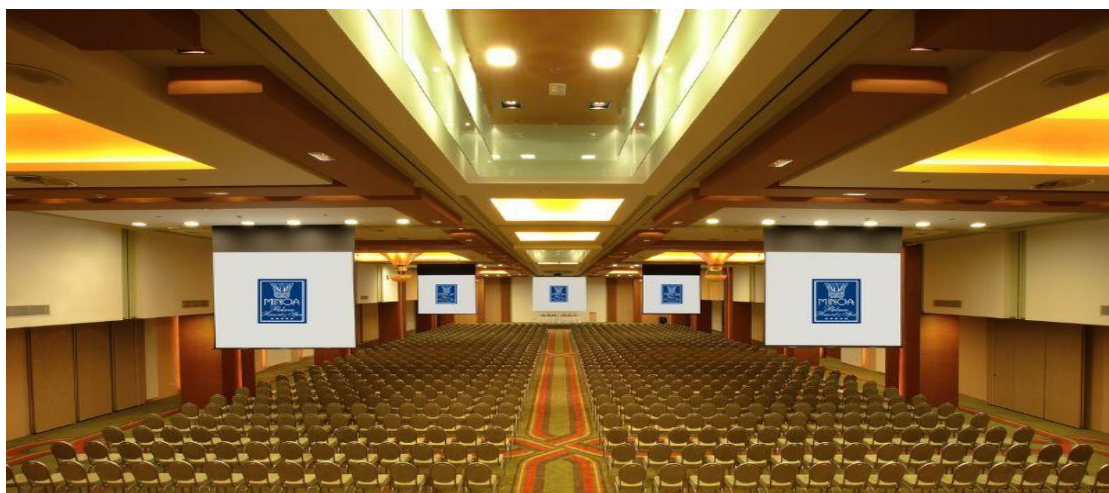
Για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού απαιτείται η λήψη μιας σειράς μέτρων τα οποία σχετίζονται τόσο με την υποδομή όσο και με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τους οργανωτές συνεδρίων και εκθέσεων καθώς πολλά μη ειδικευμένα άτομα οργανώνουν σήμερα συνέδρια με αποτέλεσμα να δυσφημίζεται η Ελλάδα στο εξωτερικό. Όσον αφορά την υποδομή την τελευταία περίοδο υπάρχει μια έντονη κινητικότητα εκ μέρους της πολιτείας για να καλυφθούν οι ελλείψεις και παραλείψεις των προηγούμενων χρόνων.

Έτσι προχωρά η δημιουργία ενός Μητροπολιτικού Συνεδριακού και Εκθεσιακού Κέντρου στην Αθήνα στο οποίο υπολογίζεται ότι θα είναι έτοιμο σε περίπου δύο χρόνια. Ήδη έχει επιλεγεί η εταιρία που θα αναλάβει να κατασκευάσει το κέντρο αυτό. Το κόστος της όλης επένδυσης υπολογίζεται ότι θα ξεπεράσει τα 70 εκατ. ευρώ.

Το είδος αυτό του τουρισμού μπορεί να συνδυαστεί με αθλητικά γεγονότα, προπονήσεις ή και ατομικό αθλητισμό π.χ. ιστιοπλοΐα, ποδηλασία κ.α. Στην Ελλάδα η μορφή αυτή τουρισμού έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Η πλειάδα των αθλητικών εγκαταστάσεων που θα προκύψουν μετά από την οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 θα μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο του αθλητικού τουρισμού καθώς, επωφελούμενοι και από το καλό κλίμα, ξένοι αθλητές και αθλητικά σωματεία θα μπορούν να προετοιμάζονται για μεγάλα αθλητικά γεγονότα στη χώρα μας.

Στον τουρισμό αυτό περιλαμβάνονται όλες οι οργανωμένες εκδηλώσεις, σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο, όπως συνέδρια και συναντήσεις. Είναι συνήθως περιορισμένης χρονικής διάρκειας

Εικόνα 2.

και ειδικού ενδιαφέροντος, πχ. Ιατρικά συνέδρια, συνέδρια φαρμακολογίας, ηλεκτρονικών συστημάτων, κλπ.

Στην Ελλάδα υπάρχει γενική υποδομή, καθώς οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες φροντίζουν για την ύπαρξη των απαιτούμενων μέσων διεξαγωγής τους, όπως

αίθουσες συνεδρίων, βοηθητικοί χώροι, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων, προσωπικό ειδικευμένο και εγκαταστάσεις μεταφραστών, κλπ.

Σημαντικό ρόλο σε αυτή τη μορφή τουρισμού για την ανάπτυξη της παίζει η προβολή σε συνδυασμό με την πετυχημένη διεξαγωγή τους. Η σωστή προβολή της Ελλάδας σα χώρα συνεδριακού τουρισμού, μπορεί να αποφέρει πολλά κέρδη στις επιχειρήσεις που ασχολούνται με αυτή τη μορφή τουρισμού, και κατ' επέκταση στα δημόσια έσοδα.

Ένα άλλο στοιχείο είναι ο χρονικός σχεδιασμός των συνεδρίων. Η σωστή και κατάλληλη τοποθέτηση της διεξαγωγής τους μέσα στο χρόνο, μπορεί να προσφέρει ομαλή τουριστική κατανομή, και να βοηθήσει και στη σωστή χρήση του ανθρώπινου δυναμικού από τις επιχειρήσεις.

Αναγκαίες υποδομές για την εξυπηρέτηση της διοργάνωσης εκθέσεων, είναι τα εστιατόρια και οι καφετέριες, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρείο καθώς και προσωπικό καταρτισμένο και ικανό να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των επισκεπτών και να βοηθήσει στην ομαλή διεξαγωγή της έκθεσης.

Επίσης, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το 10% των τουριστικών εσόδων στην Ελλάδα προέρχεται από το συνεδριακό τουρισμό για το 2002.²

1.Β.2. Πολιτιστικός – Αρχαιολογικός Τουρισμός

Εικόνα 3.

2. http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanen, Δημήτρης Σταθόπουλος

Έχει σαν σκοπό τη συμμετοχή ατόμων σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, ήτοι επισκέψεις ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, θεατρικών παραστάσεων, όπερας και συμμετοχή σε σεμινάρια διαφόρων ενδιαφερόντων, όπως φιλοσοφίας, ψυχολογίας, μουσικής, ποίησης, κλπ. Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, απαιτείται ειδική υποδομή, όπως προγράμματα πολιτιστικών και μορφωτικών εκδηλώσεων. Απαιτείται όμως και η ύπαρξη ιστορικών μνημείων – χώρων, βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, κλπ.

Η Ελλάδα έχει μια πολύ μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά που αν την εκμεταλλευθεί κατάλληλα θα προσελκύσει ένα μεγάλο μέρος της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα των πόλεων αποτελούν βασικά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσιογνωμίας της χώρας μας.

Ο πλούτος και η ποικιλομορφία της ελληνικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς αναδεικνύονται στους 653 διατηρητέους παραδοσιακούς οικισμούς, τα 8000 διατηρητέα κτήρια καθώς και τα αρχαία και βυζαντινά μνημεία. Η διατήρηση και η ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς αποτελεί συστατικό στοιχείο της τουριστικής ανάπτυξης και της προσφοράς εναλλακτικών δυνατοτήτων για κάθε είδους τουριστική δραστηριότητα. Πολλά κτήρια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής έχουν σήμερα αποκτήσει νέες χρήσεις και στεγάζουν διάφορες λειτουργίες, όπως τουριστικά καταλύματα, μουσεία, εκθέσεις, εστιατόρια, δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες κ.λπ.

Τα ιστορικά κέντρα των ελληνικών πόλεων αναζωογονούνται με ανακαινίσεις κτηρίων, πεζοδρομήσεις και διαμορφώσεις χώρων αποτελώντας ελκυστικούς τόπους επίσκεψής τους. Επιπλέον σε ολόκληρο τον ελληνικό χώρο είναι διάσπαρτες οι οχυρώσεις θέσεων και οικισμών με φυλάκια, πύργους ή τείχη με επάλξεις και πύργους. Χτισμένα από τους Βυζαντινούς, συχνά επάνω σε θέσεις οχυρωμένες από τους αρχαίους χρόνους, δέχτηκαν αργότερα προσθήκες και επεκτάσεις από Φράγκους, Ενετούς ή Γενουάτες και από τους Οθωμανούς. Τα κάστρα του ελληνικού χώρου σηματοδοτούν την ιστορική διαμόρφωση του τόπου μας και αποτυπώνουν τη διαδοχή ιστορικών εποχών, οικοδομικών τεχνικών και πολιτιστικών προτύπων.³

3. http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanen, Δημήτρης Σταθόπουλος

1.B.3. Οικολογικός Τουρισμός (Οικοτουρισμός)

Τουρισμός που συνδυάζει τοπική οικονομική ανάπτυξη, διαφύλαξη ποιότητας του περιβάλλοντος και την ανάδειξη των φυσικών πλεονεκτημάτων και της ιστορίας μιας περιοχής.

Εικόνα 4.

Οι συνδυασμοί όλων ή κάποιων από τα είδη τουρισμού που αναφέραμε πιο πάνω μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα μας. Η προσφορά τουριστικών πακέτων γαστρονομίας, ψυχαγωγίας και ενημέρωσης για τον πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει η Ελλάδα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τους τουριστικούς πράκτορες καθώς θα αμβλύνει τη χωροταξική συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, και θα αναβαθμίσει και θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν που προσφέρεται από αυτήν.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι οι παρεμβάσεις οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες για την εξασφάλιση της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης μπορούν να επικεντρωθούν σε μερικά βασικά σημεία:

- § Αξιοποίηση, αποκατάσταση και μετατροπή παλαιών παραδοσιακών κενών κατοικιών σε Ξενώνες.
- § Τη δημιουργία νέων ξενοδοχειακών μονάδων με σεβασμό στην αρχιτεκτονική της περιοχής και στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- § Τη βελτίωση ή και επέκταση του οδικού δικτύου (όπου κρίνεται αναγκαίο).
- § Ανάδειξη και προστασία του ανθρωπογενούς - οικιστικού περιβάλλοντος και των πόρων πολιτιστικής κληρονομιάς.

- § Προστασία οικολογικών πόρων και άγριας φύσης.
- § Αξιοποίηση πόρων ή και δημιουργία υποδομών που ανταποκρίνονται στις νέες μορφές τουρισμού.
- § Ανάπτυξη ικανοτήτων του Ανθρώπινου Δυναμικού, αλλά και δημιουργία ή και λειτουργία μηχανισμών για την υποστήριξη της διαδικασίας για ήπια - οικολογική τουριστική ανάπτυξη.

Σήμερα, ο οικοτουρισμός αποτελεί μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού για την οποία δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία από μελέτες που να αναλύουν τόσο τον όγκο και τη ζήτηση της οικοτουριστικής αγοράς όσο και τις προοπτικές και τις τάσεις ανάπτυξής τους και να μπορούν έτσι να προκύψουν πιο αξιόπιστα συμπεράσματα. Η έλλειψη αυτή οφείλεται ακριβώς στην αδυναμία σαφούς προσδιορισμού της έννοιας και του περιεχομένου του οικοτουρισμού, κάτι που αποτελεί μια γενικότερη διεθνή διαπίστωση. Αυτό, άλλωστε, κατέδειξε και η έρευνα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού στις αγορές της Αγγλίας, Γερμανίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Γαλλίας, Καναδά και ΗΠΑ. Επισημαίνεται, ότι με βάση την έρευνα αυτή η Ελλάδα δεν είναι καταχωρημένη στη συνείδηση των επισκεπτών ως σημαντικός οικοτουριστικός προορισμός, αλλά συγχέεται με την έννοια του φυσιολατρικού τουρισμού και των δυνατοτήτων που προσφέρει το φυσικό της περιβάλλον (π.χ. θάλασσα, πράσινο, φυσικό τοπίο κλπ.).

Αναλύοντας την υφιστάμενη κατάσταση του τουρισμού συνολικά στην Ελλάδα, καθίσταται σαφές ότι οι οργανωμένες τουριστικές δραστηριότητες που ασκούνται δεν έχουν στο σύνολό τους τον χαρακτήρα του οικοτουρισμού αλλά αποτελούν κυρίως δραστηριότητες που είτε σχετίζονται με τη γενικότερη μορφή του αγροτουρισμού, είτε αποτελούν τουρισμό περιπέτειας στη φύση. Παράλληλα διαμορφώνεται μια τάση επίσκεψης με βάση τα κέντρα πληροφόρησης προστατευόμενων περιοχών από σχολεία στο πλαίσιο προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Τα παραπάνω βέβαια δεν σημαίνουν ότι σε επίπεδο μεμονωμένων επισκεπτών δεν υπάρχει η αντίστοιχη ζήτηση, απλά ότι όλο το κύκλωμα του οικοτουρισμού δεν είναι οργανωμένο. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ελλιπή ενημέρωση, καθώς και στην απουσία οργάνωσης, προώθησης των επί μέρους περιοχών. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε αρκετές περιοχές χρησιμοποιείται ο όρος οικοτουρισμός αλλά στην πράξη δεν έχει καμία σχέση με αυτό που αναλύεται ως οικοτουρισμός σε διεθνές επίπεδο.

Σε αρκετές προστατευόμενες περιοχές έχει ξεκινήσει ένας αρχικός σχεδιασμός καθώς και η κατασκευή και λειτουργία κάποιων υποδομών. Η βασική παράμετρος όμως που αποτελεί η διοίκηση και διαχείριση των περιοχών πολύ πρόσφατα άρχισε να οργανώνεται.⁴

1.Β.4. Ιαματικός - Θεραπευτικός Τουρισμός

Κίνητρο συμμετοχής σε αυτού του είδους τον τουρισμό είναι η αποκατάσταση της υγείας, η θεραπεία, η ανάρρωση από διάφορες ασθένειες, ο καλλωπισμός και γενικά η φροντίδα της υγείας του επισκέπτη. Συνηθίζεται στην Ελλάδα επίσης στη δεύτερη και στην τρίτη ηλικία, αν και τα τελευταία χρόνια στο εξωτερικό έχει μεγάλη άνοδο ο τουρισμός αυτός και σε ηλικίες ατόμων 20-30. Απαιτούνται ειδικές εγκαταστάσεις, θεραπείες, καθώς και καταλύματα με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως χώροι άθλησης, εστιατόρια και ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.

Εικόνα 5.

4. Εισαγωγή στον Τουρισμό, Ν. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας, Εκδόσεις Interbooks, 1998, http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanen, Δημήτρης Σταθόπουλος

Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, «χάρισε» στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν και θα αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές και ιαματικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους.

Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).

Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα, όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών του Καϊάφα, της Κυλλήνης και του Λαγκαδά, είτε με ηφαιστειακές δραστηριότητες όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών των Μεθάνων, της Μήλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης κ.α.

Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθρικά και οι ρευματοπάθειες, και διακρίνεται σε δύο είδη:

1.- την εσωτερική, η οποία περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία (πόση ιαματικών νερών), εισπνοθεραπεία (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και τις πλύσεις και

2.- την εξωτερική, η οποία περιλαμβάνει τα λουτρά, τις καταιωνίσεις (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με ψηλή ή χαμηλή πίεση) τις υδρομαλάξεις (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), την υδροκινησιοθεραπεία (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και την πηλοθεραπεία (εφαρμογή πηλού, σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις).

Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη δύο κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Κρήτη, εφοδιασμένα με το

ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ. και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο. Σε αυτήν την κατηγορία τουριστικής υποδομής περιλαμβάνονται, επίσης, τα 14 υδροθεραπευτήρια (ιδιοκτησίας Ε.Ο.Τ.), στα οποία εξυπηρετούνται ετησίως περί τα 100.000 άτομα, με 1.400.000 θεραπευτικές αγωγές (λούσεις, κλπ.) καθώς και δεκάδες άλλες ιαματικές πηγές που λειτουργούν από τοπικούς φορείς και προσφέρουν στους επισκέπτες σύγχρονες υπηρεσίες υψηλών προδιαγραφών.⁵

Εικόνα 6.

1.Β.5. Αθλητικός Τουρισμός

Αφορά στη μετακίνηση με σκοπό τη συμμετοχή ή την παρακολούθηση αθλητικού γεγονότος, όπως ποδόσφαιρο, μπάσκετ, μαραθώνιοι, γκολφ και πολλά άλλα. Δηλαδή, όλες οι μορφές ενεργητικής ή παθητικής ανάμιξης σε αθλητικές δραστηριότητες.

Στην Ελλάδα, μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 δεν υπάρχει έλλειψη υποδομών, αλλά στην ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, απαιτείται η μεγιστοποίηση χρήσης των αθλητικών εγκαταστάσεων, η σωστή συντήρηση για επέκταση της βιωσιμότητας τους και αύξηση των δαπανών για τη βελτίωση τους.

5. http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanen, Δημήτρης Σταθόπουλος, Εισαγωγή στον Τουρισμό,

Ν. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας, Εκδόσεις Interbooks, 1998

Η οργάνωση και το μάρκετινγκ αθλητικών γεγονότων για την επίτευξη οικονομικών και κοινωνικών οφελών είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες ανάπτυξης. Σε συνδυασμό με τη χρήση δημοσίων δαπανών και αναζήτηση χορηγών, μπορεί να υπάρξει σωστή και πολύ προσοδοφόρα διεκδίκηση και διεξαγωγή αθλητικών γεγονότων.

Η χώρα μας, λόγω και της μορφολογίας του εδάφους της, ενδείκνυται για πάρα πολλές δραστηριότητες που αφορούν στην άθληση, σε συνδυασμό φυσικά με τη διασκέδαση.

Ειδικότερα, ο επισκέπτης της χώρας μπορεί να βρει υπηρεσίες όπως:

- Τρέκινγκ: Ορεινή πεζοπορία μεγάλης χρονικής διάρκειας που περιλαμβάνει διάσχιση εκτεταμένων ορεινών συγκροτημάτων. Σε οργανωμένα τρέκινγκ, ο απαραίτητος εξοπλισμός όπως τρόφιμα, αντίσκηνα κλπ. μεταφέρονται πολλές φορές με αυτοκίνητα ανώμαλου δρόμου.

Εικόνα 7.

- Ορειβατική χιονοδρομία: Πρόκειται για τη χιονοδρομία εκτός πίστας με επιλογές ελεύθερων διαδρομών στο ανάγλυφο της ορεινής φύσης. Οι βασικές μορφές της ορειβατικής χιονοδρομίας είναι η ανάβαση στην κορυφή βουνού με σκι και η κατάβαση στο ίδιο σημείο, όπως και η χιονοδρομική διάσχιση ενός ή περισσότερων ορεινών συγκροτημάτων.

- Ορεινή ποδηλασία (mountain bike): Σύγχρονες κατασκευές με 12 ή 24 ταχύτητες στο ποδήλατο βουνού κάνουν το ανέβασμα σχετικά εύκολο και μειώνεται ο χρόνος πρόσβασης σε μεγάλες αποστάσεις.
- Αναρρίχηση: Σύμφωνα με το 'Εγκόλπιο Τεχνικής Ορειβασίας', ο όρος αναρρίχηση καθιερώθηκε αρχικά για να υποδηλώνει την ορειβατική τεχνική που άρχισε προοδευτικά να αναπτύσσεται για να σκαφαλώσουν οι ορειβάτες σε απότομα βράχια ή συγκροτήματα βράχων που παρεμβάλλονταν στις κλασσικές ορειβατικές διαδρομές τους και αναφέρονταν φυσικά στην ελεύθερη αναρρίχηση. Στη συνέχεια προέκυψε και η τεχνητή αναρρίχηση με τη χρησιμοποίηση τεχνητών μέσων, με διαφορετική κλίμακα δυσκολίας.
- Canyoning: Διάσχιση φαραγγιών περπατώντας και χρησιμοποιώντας σχοινιά στους κάθετους καταρράκτες με τη συνοδεία έμπειρων οδηγών. Συνδυάζεται με την ορειβασία, τρέκιγκ κλπ.

Εικόνα 8.

- Αλεξίπτωτο πλαγιάς ή Φορητό ανεμόπτερο πλαγιάς: Όπως και η αναρρίχηση έτσι και το πέταγμα με το αλεξίπτωτο πλαγιάς κατατάσσεται στα ριψοκίνδυνα αθλήματα.
- Διάσχιση δασικών δρόμων με jeep 4X4: Συνήθως συνδυάζεται με άλλες εναλλακτικές μορφές όπως το τρέκιγκ.

- Ιππασία, μετακίνηση με ζώα: Παραδοσιακό ελληνικό πρότυπο που ξαναγίνεται της μόδας μέσα στα πλαίσια των 'ενεργών διακοπών'. Εδώ μπορεί να γίνει μια αναφορά και στο σκυριανό αλογάκι, άλογο σπάνιας ράτσας με ιδιομορφίες στο σκελετό του, που το διαφοροποιούν από το αγγλικό πόνυ. Η ύπαρξή του στη Σκύρο είναι γνωστή από τη μυθολογία ενώ έχει συμπεριληφθεί στο διάκοσμο του Παρθενώνα. Το είδος αυτό εξαλείφθηκε παγκοσμίως πριν από 40 περίπου χρόνια, ενώ στη Σκύρο διατηρήθηκε λόγω της διευκόλυνσης που παρείχε στους κατοίκους για το αλώνισμα. Σήμερα εκτρέφονται περίπου 70 σκυριανά αλογάκια. Προκειμένου να διατηρηθεί αυτή η ράτσα και να αξιοποιηθεί τουριστικά μέσω της διοργάνωσης αγώνων ιππασίας και περιπάτων, έχει συσταθεί ειδικός οργανισμός.⁶

1.B.6. Ορειβατικός – Φυσιολατρικός Τουρισμός

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού.

Γενικά, ο επισκέπτης της χώρας μας έχει την ευκαιρία για:

- Περιήγηση περιπατητική στα βουνά μικρών ομάδων με σκοπό την παρατήρηση πανίδας ή χλωρίδας.

6. <http://www.servitoros.gr/perivallon/view.php/2/17/>

Εικόνα 9.

- Ορεινή πεζοπορία: Η ήπια μορφή της ορειβασίας με απλή πεζοπορία σε ορεινό περιβάλλον.
- Ορειβασία: Η ολοκληρωμένη μορφή της ορειβασίας που δεν περιορίζεται σε εύκολα βουνά αλλά καλύπτει όλες τις μορφές του ορεινού ανάγλυφου, ανεξάρτητα από εδαφικές δυσκολίες (απόκρημνες ορθοπλαγιές, δύσβατα φαράγγια, παγετώνες κλπ.). Η ορειβασία, οδοιπορία στα βουνά και η φυσιολατρία αρχίζουν να έλκουν νέους θιασώτες που ξεφεύγουν από τα πλαίσια των δραστηριοτήτων των παραδοσιακών συλλόγων. Αυτό δείχνει ότι η δραστηριότητα αυτή από μία σχετικά μικρή ομάδα ερασιτεχνών μπορεί να αναδειχτεί σε εμπορευματικό είδος παροχής υπηρεσιών.

Ειδικότερα, επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

1. να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες
2. να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες

3. να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, αλίπεδα κ.α.)
4. να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο
5. να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννήσου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα.
6. τέλος, να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

1.B.7. Επαγγελματικός Τουρισμός (Κινήτρων)

Ο τουρισμός κινήτρων είναι ουσιαστικά μια σχετικά νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και που υπόσχεται σημαντικά οικονομικά ωφέληματα για τις χώρες εκείνες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που θέλουν, αλλά και που έχουν τις προϋποθέσεις να τις αναπτύξουν.

Ο επαγγελματικός τουρισμός αποτελεί μια δυναμική αγορά, με ιδιαίτερα οικονομικά και κοινωνικά πλεονεκτήματα. Οι επαγγελματίες ταξιδιώτες, που μετακινούνται για να συμμετάσχουν σε συνέδρια, εκθέσεις, ταξίδια κινήτρων και επιχειρηματικές υποχρεώσεις, είναι ευπρόσδεκτοι επισκέπτες στον τόπο προορισμού, αφού πρόκειται για άτομα υψηλού κοινωνικού, μορφωτικού και οικονομικού επιπέδου: με βάση την προσέγγιση αυτή η Ελλάδα, ένας ελκυστικός τουριστικός προορισμός, οφείλει να αναπτύξει τις κατάλληλες υποδομές και δράσεις, για την προσέλκυση της ιδιαίτερα αποδοτικής αυτής μορφής εναλλακτικού τουρισμού.

Εικόνα 10.

Ο τουρισμός κινήτρων έχει κατά κανόνα περιορισμένη χρονική διάρκεια, και το τουριστικό πακέτο που προσφέρεται στον εργαζόμενο λειτουργεί σαν επιβράβευση, καθώς είναι κάτι που ο ίδιος δε θα είχε τη δυνατότητα να πάρει με δικά του χρήματα. Βασικό συστατικό της μορφής τουρισμού αυτής είναι ο ξεχωριστός προορισμός, όχι κάτι συνηθισμένο, σε συνδυασμό με άνεση και πολυτέλεια που προσφέρεται από αντίστοιχα ξενοδοχεία.⁷

1.Β.8. Θρησκευτικός Τουρισμός

Περιλαμβάνει εκκλησίες, μοναστήρια, πανηγύρεις κλπ, και που στη χώρα μας βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης. Η Ελλάδα είναι ίσως μια από τις λίγες χώρες στον κόσμο που μπορεί να αναπτύξει τη μορφή αυτή του τουρισμού, καθώς τα ελληνικά μοναστήρια αποτελούν θαυμάσια τεκμήρια τέχνης και τεχνικής, χτισμένα από το 10ο αιώνα συνδυάζουν την ελληνική ορθόδοξη παράδοση με την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της ζωγραφικής στον ελληνικό χώρο. Ο ορθόδοξος μοναχισμός έχει προσφέρει σε κάθε γωνιά του τόπου μας θαυμάσια μνημεία, προσαρμοσμένα απόλυτα στη γεωγραφική θέση, το ανάγλυφο του εδάφους και το φυσικό τοπίο.

7. Εισαγωγή στον Τουρισμό, Ν. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας, Εκδόσεις Interbooks, 1998

Εικόνα 11.

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους και τα μοναστήρια των Μετεώρων (Θεσσαλία), μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία. Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αναδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου.

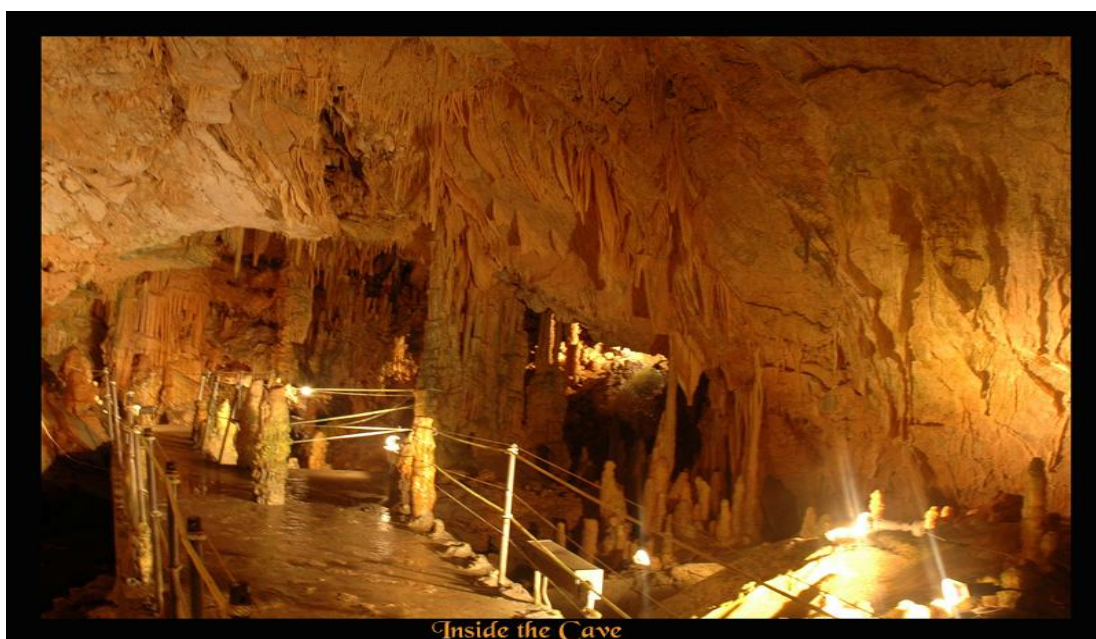
Ήδη σήμερα πολλά τουριστικά πρακτορεία προωθούν τουριστικά πακέτα που αφορούν σε περιοχές όπως οι Άγιοι Τόποι στο Ισραήλ, τα μοναστήρια στην περιοχή του Θιβέτ, κλπ.⁸

1.Β.9. Σπηλαιολογικός Τουρισμός

Η χώρα μας αποτελεί έναν σπηλαιολογικό παράδεισο και είναι στη διάθεση όσων διψούν για εξερεύνηση. Κάποια από τα σπήλαια έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά και έχουν δώσει τη δυνατότητα στο κοινό που ενδιαφέρεται να επισκεφθεί αυτά τα θαύματα της φύσης, παρόλο που σε πολλές περιπτώσεις η ανθρώπινη παρέμβαση έχει αποδειχθεί καταστροφική για τα σπήλαια.

8. <http://www.patronews.gr/news.asp?ID=4706>

Ο διάκοσμος διαφέρει από σπήλαιο σε σπήλαιο. Λίγα μόνο μέτρα κάτω από τη γη αρκούν, για να ανακαλύψουμε έναν υπόγειο θησαυρό. Από τη στιγμή που οι σπηλαιολόγοι εισέρχονται στον υπόγειο κόσμο των σπηλαίων, βιώνουν μια τελείως διαφορετική αίσθηση. Επικρατούν το σκοτάδι, η υγρασία και συνήθως η απόλυτη ησυχία. Ο χρόνος σταματά και ο σπηλαιολόγος παρασύρεται από τη γοητεία του αγνώστου με την ελπίδα μιας καινούριας ανακάλυψης.

Εικόνα 12.

Το υγρό στοιχείο υπάρχει και στα σπήλαια για όποιον το λατρεύει. Εντυπωσιακές λίμνες με κρυστάλλινα νερά, υπόγεια ποτάμια που ρέουν κάτω από τη γη και θορυβώδεις καταρράκτες που χάνονται στα βάθη του σπηλαίου απαντώνται συχνά. Τα πλημμυρισμένα τμήματα ενός σπηλαίου μπορούν να εξερευνηθούν μόνο από σπηλαιολόγους.

Η ηρεμία των νερών διαταράσσεται μόνο από τον αέρα που εκπνέει ο αυτοδύτης σπηλαιολόγος με τη βοήθεια των φιαλών, ενώ το νήμα που τοποθετεί πίσω του (μίτος της Αριάδνης) είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ασφαλή επιστροφή του εξερευνητή.

Εικόνα 13.

Ακόμα και τα σπήλαια, όμως, κατοικούνται, όσο ακραίες συνθήκες κι αν επικρατούν, από πλευράς φωτός και υγρασίας. Στα μοναδικά αυτά δημιουργήματα της φύσης συναντά κανείς μικροσκοπικούς οργανισμούς, απόλυτα προσαρμοσμένους στο σκοτεινό και ήσυχο περιβάλλον της υπόγεια ζωής. Μικροί ζωντανοί οργανισμοί, νυχτερίδες και μικροσκοπικά αρθρόποδα, που μοιάζουν με τις γνωστές ακρίδες, είναι οι λιγιστοί κάτοικοι του ανήλιαγου κόσμου. Πολλά από αυτά είναι σχεδόν διάφανα και χωρίς όραση. Έχουν προσαρμοστεί, δηλαδή, εδώ και εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια στο απόλυτο σκοτάδι, στη σταθερή θερμοκρασία, αλλά και στην έλλειψη τροφής για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ακόμα και η ανθρώπινη ανάσα διαταράσσει για λίγο την ηρεμία του περιβάλλοντος. Έτσι, η είσοδος στα σπήλαια απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, για να μη θέσει σε κίνδυνο τα μοναδικά έμβια όντα, τα οποία από πολλούς έχουν χαρακτηριστεί ζωντανά απολιθώματα. Σεβασμό, όμως, απαιτούν και τα μοναδικά αριστουργήματα: οι σταλακτίτες και σταλαγμίτες, οι κουρτίνες, τα γκουρ (δαντελωτές λίμνες από ασβεστίτη), οι ελικτίτες, οι κολόνες και όλος ο υπόλοιπος μοναδικός διάκοσμος, τον οποίο αριστοτεχνικά έχει δημιουργήσει η φύση με την πάροδο των αιώνων. Δυστυχώς, οι καταστροφές στα οριζόντια σπήλαια είναι μεγάλες από την είσοδο του κόσμου, ενώ τα σκουπίδια στα οριζόντια βάραθρα είναι συχνότατο φαινόμενο. Όπου

υπάρχει πρόσβαση χωρίς να απαιτούνται ειδικές τεχνικές, τα σταλακτιτικά είναι κατεστραμμένα και συνήθως κοσμούν ράφια βιβλιοθηκών.

Η βασική ασχολία των σπηλαιολόγων είναι η εύρεση νέων σπηλαίων και η εξερεύνησή τους. Η εξερεύνηση ενός σπηλαίου, όμως, δεν αφορά μόνο στα οριζόντια σπήλαια, ούτε σταματάει όταν ο σπηλαιολόγος βρεθεί μπροστά σε ένα κάθετο βράθρο. Σήμερα, πλέον, με την εξέλιξη του εξοπλισμού, μπορεί να εξερευνήσει με ασφάλεια ένα βράθρο πολλών δεκάδων μέτρων, χρησιμοποιώντας την τεχνική κατάβασης και ανάβασης σε μονό σκοινί. Παλαιότερα, η χρήση της ανεμόσκαλας έδινε τη δυνατότητα εξερεύνησης βράθρων μικρού βάθους. Σήμερα, όμως, τίποτα δεν είναι ακατόρθωτο. Ενημερωτικά να αναφέρουμε ότι στην Ελλάδα το βαθύτερο σπήλαιο έχει βάθος 1.208 μέτρα (Σπήλαιο Γουργούθακας στα Λευκά Όρη Κρήτης).

Επίσης εντυπωσιακά σπήλαια είναι αυτά του Διρού στη Λακωνία, της Μελισσάνης στην Κεφαλλονιά και της Παιανίας στην Αττική.⁹

1.B.10. Θαλάσσιος – Υποβρύχιος Τουρισμός

Το σύνολο των δραστηριοτήτων που διεξάγονται στο θαλάσσιο και υποβρύχιο χώρο της χώρας υποδοχής, όπως κρουαζιέρες, ενοικιάσεις σκαφών, καταδύσεις, παρακολούθηση βυθού, κλπ. Αρκετά δυναμικός τομέας του τουρισμού, καθώς απευθύνεται σε τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης, αφού οι υπηρεσίες αυτές κοστίζουν αρκετά.

Στις κρουαζιέρες χρησιμοποιούνται πολυτελή πλοία, εξοπλισμένα με μέσα που παρέχουν σύγχρονες ανέσεις και ψυχαγωγία στους πελάτες τους. Στις ενοικιάσεις σκαφών, με ή χωρίς οδηγό, χρησιμοποιούνται επίσης ως επί το πλείστον ιστιοφόρα και μηχανοκίνητα πολυτελή σκάφη.

9. http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanent_id=1, Αειφορία και εναλλακτικός τουρισμός

Αγροτουρισμός, ορεινός τουρισμός, οικοτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, *Ανδριώτης Κωνσταντίνος Β., Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. 2008*

Για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, απαιτείται η κατασκευή υποδομών, όπως μαρίνες, οι οποίες πρέπει να κατασκευάζονται αλλά και να συντηρούνται βάσει των σύγχρονων απαιτήσεων, με άρτιο εξοπλισμό και προδιαγραφές τέτοιες, ώστε να μπορούν να εξυπηρετήσουν τα σκάφη αναψυχής. Το κόστος φυσικά αυτών των υποδομών, τόσο για κατασκευή όσο και για συντήρηση, είναι πολύ υψηλό.

Εικόνα 14.

Οι καταδύσεις είναι ένας τρόπος για τους επισκέπτες, να απολαύσουν τον ελληνικό πολιτισμό. Και πολιτισμός δεν είναι μόνο τα αρχαιολογικά αντικείμενα που κοιμούνται μέσα στη θάλασσα, είναι ακόμα και τα σφουγγάρια κυρίως για την διαδικασία συλλογής και επεξεργασίας τους, είναι και τα ειδικά μουσεία με τα ενάλια ευρήματα είναι τα ειδικά πάρκα με συγκεκριμένο θέμα. Οι υποβρύχιες περιηγήσεις (ή αλλιώς καταδυτικός τουρισμός), είναι σα να λέμε Τουρισμός Υπαίθρου. Ο χαρακτηρισμός δεν επιδέχεται περιορισμούς. Το ίδιο λοιπόν και με τις καταδύσεις. Θα πρέπει να το δούμε και σαν αυτούσια δραστηριότητα, αλλά και σαν συμπληρωματικό στοιχείο ποιοτικού προϊόντος που μπορεί να συνδυαστεί με άλλες τουριστικές απολαύσεις.¹⁰

10. Εισαγωγή στον Τουρισμό, Ν. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας, Εκδόσεις Interbooks, 1998

1.B.11. Γυμνιστικός Τουρισμός

Παρά τα ταμπού που υπάρχουν ακόμα στην χώρα μας, δεν παρατηρούνται πλέον οι ακραίες αντιδράσεις του παρελθόντος και οι παραλίες για τους γυμνιστές, στις Κυκλάδες, φτάνουν τον εντυπωσιακό αριθμό των 61 με τις περισσότερες να παρατηρούνται στην Νάξο και την Άνδρο.

Η θεωρία του γυμνισμού δεν ενέχει κανένα σεξουαλικό υπονοούμενο. Συγκεκριμένα οι γυμνιστές πιστεύουν ότι το γυμνό ανθρώπινο σώμα πρέπει να είναι αποδεκτό, να είναι σεβαστό και να το χαϊρόμαστε. Πιστεύουν επίσης ότι η θέα του γυμνού σώματος δεν είναι ντροπή, δεν διαφθείρει, δεν είναι υποτιμητική ή επικίνδυνη. Δεν θεωρούν ότι η συνεύρεση γυμνών ανθρώπων είναι κάτι ανήθικο ή σεξουαλικό.

Αντίθετα, πιστεύουν ότι η γύμνια είναι μία υγιής φυσική κατάσταση, είναι η πιο αγνή, μιας και έχουμε γεννηθεί γυμνοί. Θεωρούν ότι αποτελεί ιδεολογία με την έννοια ότι προσδιορίζεται από ένα σύστημα εννοιών όπως απενοχοποίηση, αυτοεκτίμηση, φυσιολατρία, ενώ για πολλούς δεν περιορίζεται στην φύση αλλά αποτελεί συνήθεια της καθημερινότητάς τους στον προσωπικό τους χώρο.

Επιπλέον υποστηρίζουν ότι ο γυμνισμός δεν αποτελεί δικαίωμα μιας ομάδας συγκεκριμένου σεξουαλικού προσανατολισμού αλλά όλων ανεξαιρέτως, ότι ενέχει ερωτισμό αλλά δεν αποτελεί σεξουαλική έκφραση. Ο γυμνισμός δεν πρέπει να συγχέεται με την επιθυμία κάποιου να δει άλλους γυμνούς για σεξουαλικούς λόγους (ηδονοβλεψίας), ή με την επιθυμία κάποιου να τον δουν γυμνό για σεξουαλικούς λόγους (επιδειξίας).

Εικόνα 15.

Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι με το να είναι γυμνοί γίνονται πιο αποδεκτοί από τους άλλους για αυτό που είναι, τόσο σωματικά όσο πνευματικά και συναισθηματικά. Χωρίς ρούχα η κοινωνική τάξη του καθενός δεν είναι άμεσα ορατή. Το μοντέρνο κίνημα του γυμνισμού είναι μια αναβίωση αρχαίων εθίμων που ήταν κυρίαρχα σε μεγάλο μέρος του κόσμου. Την σημερινή εποχή μόνο μερικές απομονωμένες φυλές συνεχίζουν την πρακτική της γύμνιας με λίγα ή ακόμα και καθόλου ρούχα.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η χώρα μας και ιδιαίτερα τα νησιά μας, είναι στις πρώτες προτιμήσεις των τουριστών ως προορισμός γυμνιστών αφού σε αρκετές σελίδες του διαδικτύου διαφημίζεται ως η χώρα-παράδεισος για γυμνισμό.

Το κράτος βέβαια, μέχρι στιγμής, δεν έχει ξεκαθαρίσει το κατά πόσο είναι νόμιμο στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν αρκετά απρόοπτα με τουρίστες, κυρίως προερχόμενους από Γαλλία και Κροατία, η οποίοι έρχονται αντιμέτωποι με κρούσματα αστυνομικής βίας και ελλειπή νομοθεσία. Αυτό που η νομοθεσία προβλέπει είναι μόνο η λειτουργία κέντρων παραθερισμού γυμνιστών, με ειδική άδεια του Ε.Ο.Τ. που τηρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, και μόνο στο χώρο των εγκαταστάσεων, του αιγιαλού και της παραλίας που βρίσκεται μπροστά από αυτές, δεν αποτελεί ποινικό αδίκημα ο γυμνισμός με την έννοια του άρθρου 353 του Ποινικού μας Κώδικα.¹¹

1.B.12. Αγροτικός Τουρισμός (Αγροτουρισμός)

Αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμό στους αγροτικούς χώρους, δηλαδή ενταγμένες αρμονικά και οργανικά στην αγροτική ζωή. Διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες, σε αυτή που καλύπτει τη φιλοξενία των τουριστών σε αγροκτήματα και τη συμμετοχή τους σε πάσης φύσεως αγροτικές δραστηριότητες και σε αυτή που τα καταλύματα βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές, χωριά κυρίως, και προσφέρουν απλά κλίνη και πρόγευμα.

11. www.greeknaturism.com

Απαιτείται για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, η προβολή των επιχειρήσεων που φιλοξενούν τουρίστες και στα δύο πλαίσια τουρισμού, η βελτίωση των συγκοινωνιών που εξυπηρετούν τις αγροτικές περιοχές και φυσικά, η αξιοποίηση των φυσικών πόρων της περιοχής.

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση.

Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νοιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης.

Εικόνα 16.

Παράλληλα, κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Πολλές επιχειρήσεις σ' όλη τη χώρα, προσφέρουν τη δυνατότητα να απολαύσετε τα μοναδικά πλεονεκτήματα της ελληνικής υπαίθρου, μέσω ειδικών προγραμμάτων αγροτουρισμού. Οι επιχειρήσεις αυτές κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- πρατήρια / εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων
- αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής
- τουριστικά γραφεία, που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- αγροκτήματα
- επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων
- εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Από την άποψη αυτή, η ανάπτυξη του Αγροτουρισμού, ενδιαφέρει κυρίως τους παρακάτω φορείς / επιχειρήσεις:

- Ø Παραδοσιακά Καταλύματα
- Ø Παραδοσιακά εστιατόρια και καφεενεία
- Ø Παραγωγούς και εμπόρους τοπικών προϊόντων
- Ø Επιχειρήσεις δραστηριοτήτων
- Ø Μουσεία κάθε είδους
- Ø Συλλόγους (Πολιτιστικούς, Φυσιολατρικούς, Ορειβατικούς, κλπ)
- Ø Συνεταιρισμούς (Γυναικείους, Αγροτικούς κλπ)
- Ø Τοπική αυτοδιοίκηση
- Ø Σχολεία / Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Όμως ενδιαφέρει επίσης τον κάθε κάτοικο και επαγγελματία της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται μια Αγροτουριστική δραστηριότητα καθώς στον Αγροτουρισμό ο τουρίστας είναι επισκέπτης, φίλος, θαυμαστής του τόπου, είναι ένας «φιλοξενούμενος», ένας ταξιδιώτης που αναζητά τα μυστικά, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του, εστιάζοντας στην ήσυχη ζωή, τη φυσική κληρονομιά και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο κάθε προορισμός.

Εικόνα 17.

Ολόκληρη η φιλοσοφία του Αγροτουρισμού βασίζεται στη διαπροσωπική, ανθρώπινη, άμεση και φιλόξενη σχέση μεταξύ του κατοίκου της υπαίθρου και του επισκέπτη. Για το λόγο έρχεται ο επισκέπτης σε επαφή με τη φύση, με την καλλιέργεια της γης, την περισυλλογή του καρπού, με τους ανθρώπους της περιοχής.

Ο επισκέπτης μαθαίνει να φτιάχνει στον αργαλειό, να κεντάει, να παρατηρεί τα ζώα και τα πουλιά, να δοκιμάζει το κρασί και το τσίπουρο, να συμμετέχει στην παραγωγή τους, να καταλαβαίνει τη σωστή ώρα του τρύγου, τη γεύση, το άρωμα, το χρώμα του κρασιού της περιοχής μας, τη χρήση του κρόκου, τη διαφορά στις ποικιλίες του μελιού, τη διαδικασία και επιλογή κατά την περισυλλογή των μανιταριών ή των κάστανων.

Ο σωστά σχεδιασμένος και καλά οργανωμένος αγροτουρισμός έχει καταδειχθεί ότι αποτελεί ένα από τα αποτελεσματικότερα εργαλεία για τη μακροπρόθεσμη διατήρηση της ταυτότητας ενός τόπου. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι σε αυτής της μορφής την τουριστική ανάπτυξη το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας περιοχής αποτελούν πλέον τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά που στηρίζονται στην διατήρηση και ανάδειξη των τοπικών ιδιαιτεροτήτων της.

Σε επιχειρηματικό επίπεδο, ο αγροτουρισμός αποτελεί τον συνδεδετικό κρίκο του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα με τον τριτογενή. Δηλαδή της παραγωγής γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της μεταποίησης, με την παροχή

υπηρεσιών και τον τουρισμό. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργεί, στηρίζει και τονώνει την τοπική αγορά, παρέχοντας νέες θέσεις εργασίας, ένα συμπληρωματικό εισόδημα στις αγροτικές οικογένειες και συγκρατώντας τον πληθυσμό στην ύπαιθρο.

Τέλος, σε ότι αφορά τον επισκέπτη, ο αγροτουρισμός αποτελεί μια διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση, βασισμένη στην γνωριμία του με την τοπική κουλτούρα, ιστορία και καθημερινότητα. Μια συνολική εμπειρία κατά την οποία ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με τον ντόπιο τρόπο ζωής και συνδυάζει την αναψυχή με την ενημέρωση και ευαισθητοποίησή του για κοινωνικά, ιστορικά, περιβαλλοντικά και άλλα θέματα της εκάστοτε περιοχής.¹²

12. Εισαγωγή στον Τουρισμό, Ν. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας, Εκδόσεις Interbooks, 1998,

http://www.agrotour.gr/agro/site/AgroTour/t_docpage?sub_nav=WhatIs&doc=/, Αειφορία και εναλλακτικός τουρισμός

Αγροτουρισμός, ορεινός τουρισμός, οικότουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, Ανδριώτης Κωνσταντίνος Β., Εκδόσεις Σταμούλη

A.E. 2008, http://www.agrotravel.gr/agro/site/AgroTravel/t_docpage?doc=/Documents/

Κεφάλαιο 2.

2. Διαδικασία συλλογής δεδομένων

2.1. Ερευνητικό πρόβλημα

Στην πορεία του χρόνου, ο τουρισμός εξελίχθηκε από την απλή μετακίνηση ατόμων με σκοπό την ικανοποίηση βασικών αναγκών, όπως πχ. η ψυχαγωγία, σε μια πιο σύνθετη μορφή μετακίνησης και ικανοποίησης περισσότερων και ταυτόχρονα πιο εξειδικευμένων αναγκών. Στο πλαίσιο αυτής της εξέλιξης, η σύγχρονη κοινωνία αξιοποίησε την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη και κατέληξε στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων προς την δημιουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με την πάροδο του χρόνου, κατέληξαν στη σημερινή τους μορφή, η οποία πλέον ικανοποιεί τις εξειδικευμένες ανάγκες κάθε ατόμου ή ομάδας ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα – σκοπούς. Στη χώρα μας, οι μορφές τουρισμού αυτές έχουν αναπτυχθεί σε μικρό ή και σε μεγαλύτερο βαθμό, ανάλογα τις ανάγκες που εξυπηρετούν και της υπάρχουσας υποδομής.

Η ανάπτυξη αυτή, ως προς την παρούσα κατάσταση αλλά και ως προς το μέλλον της, γεννά αρκετά ερωτήματα, όπως η προτίμηση των τουριστών όσον αφορά τη δημοφιλέστερη προτίμηση εναλλακτικής μορφής τουρισμού σήμερα αλλά και μελλοντικά, ποιά εκ των μορφών θα ήθελαν να αναπτυχθεί σε μεγαλύτερο βαθμό προς ικανοποίηση των δικών τους αναγκών αλλά και ποια εκ των μορφών τουρισμού πιστεύουν ότι μπορεί να αναπτυχθεί στη χώρα μας βάσει των υποδομών που υπάρχουν.

Με αφορμή τα παραπάνω ερωτήματα, δημιουργήθηκε η ανάγκη πραγματοποίησης έρευνας με σκοπό να αποδοθεί μια πιο συγκεκριμένη εικόνα για την εξέλιξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που ερευνούνται.

2.2. Δείγμα έρευνας

Το δείγμα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, είναι της τάξεως των χιλίων (1.000) ερωτώμενων, οι οποίοι είναι κάτοικοι νοτιών προαστείων Αττικής. Η έρευνα έλαβε χώρα τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο του έτους 2008 στο Γραφείο

Κτηματογράφησης των Δήμων Ελληνικού, Γλυφάδας, Παλαιού Φαλήρου, Ηλιούπολης, Βάρης και Βουλιαγμένης, το οποίο βρίσκεται στο χώρο του πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου Αθηνών.

Το δείγμα της έρευνας επιλέχθηκε τυχαία και οι προϋποθέσεις συμμετοχής ήταν όλοι οι ερωτώμενοι να είναι ενήλικοι και να έχουν δικό τους εισόδημα. Οι ερωτώμενοι απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις και καμία δεν έμεινε κενή.

Δεν υπήρξε δυσκολία στη συγκέντρωση των ερωτηματολογίων ή την εύρεση των υποψηφίων που θα έπαιρναν μέρος στην έρευνα. Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν πρόθυμοι να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις και δεν εξέφρασαν απορίες για καμία από τις ερωτήσεις της έρευνας. Τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν και επεξεργάστηκαν μέσω H/Y και συγκεκριμένα με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS 17.0.

2.3. Μέθοδος συλλογής δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε δύο (2) μέρη και περιέχει συνολικά επτά (7) ερωτήσεις. Το πρώτο μέρος των ερωτήσεων αφορά σε προσωπικά στοιχεία του ερωτώμενου όπως το φύλο, η ηλικία και το εισόδημα. Το δεύτερο μέρος των ερωτήσεων αφορά στις προτιμήσεις των τουριστών στις διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που επέλεξαν τα τελευταία πέντε (5) έτη, στις μορφές που θα επιλέξουν στο άμεσο μέλλον, στο ποια μορφή θα μπορούσε να αναπτυχθεί στη χώρα μας περισσότερο βάσει υποδομών και στο ποια μορφή θα ήθελαν να αναπτυχθεί περισσότερο.

Το ερωτηματολόγιο έχει την εξής μορφή:

**Ερωτηματολόγιο με σκοπό την περαιώση πτυχιακής εργασίας με
θέμα:**

“Εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Προβλήματα και προκλήσεις.”

Μέρος Πρώτο

Στοιχεία ερωτώμενου

(Παρακαλώ συμπληρώστε τα στοιχεία σας με ένα X)

1. Φύλο:

Άνδρας		Γυναίκα	
--------	--	---------	--

2. Ηλικία:

18-30	
31-50	
51+	

3. Εισόδημα

Έως 12.000 Ευρώ	
12.001 – 32.000 Ευρώ	
32.000 +	

Μέρος Δεύτερο

Στις ακόλουθες ερωτήσεις παρακαλώ συμπληρώστε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, όπως φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε μια απάντηση σε κάθε ερώτηση.

1.- Ποια από τις παραπάνω εναλλακτικές μορφές τουρισμού επιλέξατε τα τελευταία πέντε (5) έτη; .....

2.- Ποια από τις ακόλουθες μορφές εναλλακτικού τουρισμού πιστεύετε ότι θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα; .....

3.- Ποια από τις ακόλουθες μορφές εναλλακτικού τουρισμού θα θέλατε να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα; .....

4.- Ποια από τις ακόλουθες εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα επιλέξετε στο άμεσο μέλλον; .....

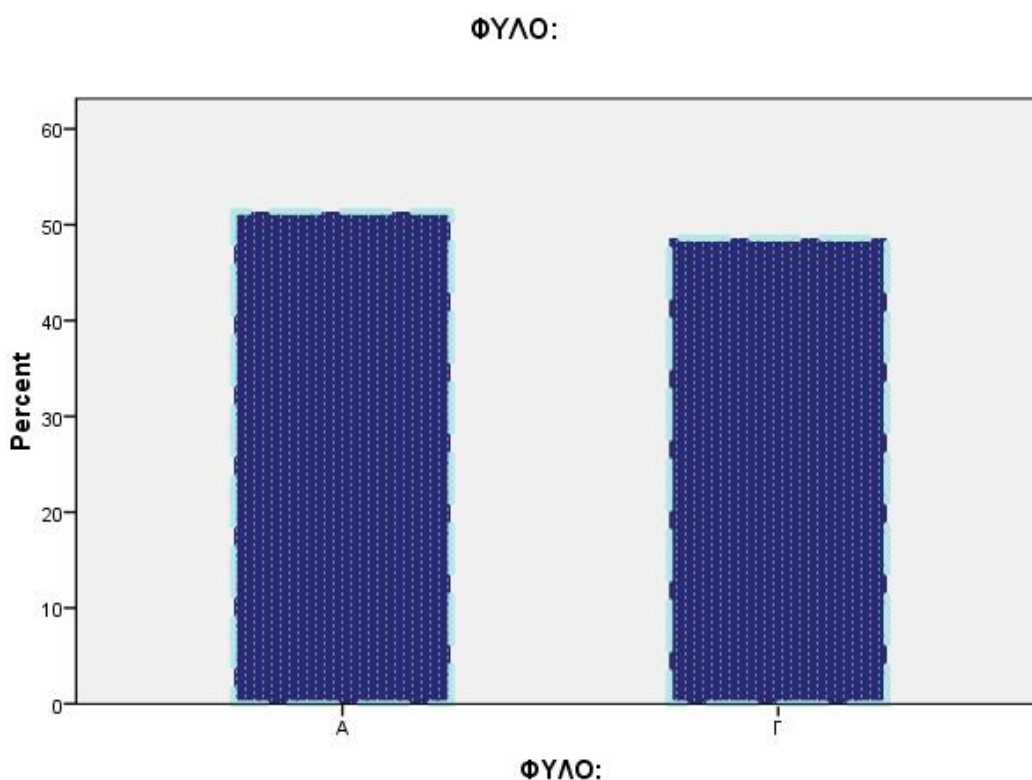
1. Συνεδριακός τουρισμός
2. Πολιτιστικός τουρισμός
3. Οικοτουρισμός
4. Ιαματικός – Θεραπευτικός τουρισμός
5. Αθλητικός τουρισμός
6. Ορειβατικός - Φυσιολατρικός τουρισμός
7. Επαγγελματικός τουρισμός
8. Θρησκευτικός τουρισμός
9. Σπηλαιολογικός τουρισμός
10. Θαλάσσιος – Υποβρύχιος τουρισμός
11. Γυμνιστικός τουρισμός
12. Αγροτουρισμός
13. Καμμία

2.4. Επεξεργασία δεδομένων – Εξαγωγή αποτελεσμάτων

Για την επιτυχή εξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της περιγραφικής στατιστικής και προέκυψαν οι κάτωθι πίνακες και τα εξής διαγράμματα που παρουσιάζουν αναλυτικά τα αποτελέσματα.

2.4.1. Φύλο

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε στο φύλο του ερωτώμενου. Όπως προκύπτει μετά από την εφαρμογή της περιγραφικής στατιστικής, στο δείγμα των χιλίων (1.000) ερωτηθέντων, απάντησαν 514 άνδρες, ήτοι ποσοστό 51,4% και 486 γυναίκες, ήτοι ποσοστό 48,6%.

ΣΧΗΜΑ 1

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται αναλυτικά οι συχνότητες.

ΦΥΛΟ:

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
A	514	51,4%
Γ	486	48,6%
Total	1000	100%

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

2.4.2. Ηλικία

Η δεύτερη ερώτηση αφορούσε στην ηλικία του ερωτώμενου. Για την καλύτερη και πιο αποτελεσματική διεξαγωγή της έρευνας οι ηλικίες έχουν ομαδοποιηθεί ως εξής:

- Ομάδα πρώτη: 18 έως 30 ετών
- Ομάδα δεύτερη: 31 έως 50 ετών
- Ομάδα τρίτη: 51 ετών και άνω

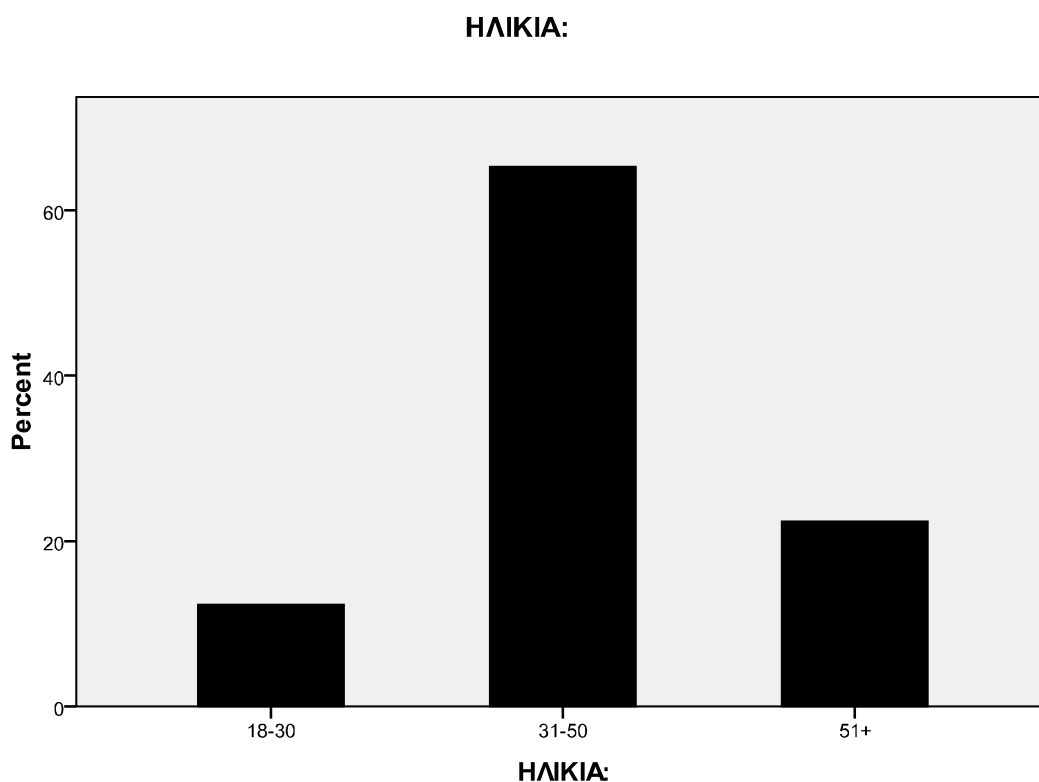
Όπως προκύπτει μετά από την εφαρμογή της περιγραφικής στατιστικής, στο δείγμα των χιλίων (1.000) ερωτηθέντων, ποσοστό 12,3% είναι ηλικίας 18 έως 30 ετών, ποσοστό 65,3% είναι ηλικίας 31 έως 50 ετών και ποσοστό 22,4% είναι ηλικίας μεγαλύτερης των 51 ετών (πίνακας 2).

ΗΛΙΚΙΑ:

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
18-30	123	12,3
31-50	653	65,3
51+	224	22,4
Total	1000	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Η κατανομή αυτή φαίνεται πιο παραστατικά στο ακόλουθο σχήμα (σχήμα 2).

ΣΧΗΜΑ 2

2.4.3. Εισόδημα

Η τρίτη ερώτηση αφορούσε στο εισόδημα του ερωτώμενου. Σε αυτή την ερώτηση χρειάστηκε επίσης να ομαδοποιηθούν οι απαντήσεις, για την καλύτερη και πιο αποτελεσματική διεξαγωγή της έρευνας. Η ομαδοποίηση έγινε ως εξής:

- Ομάδα πρώτη: Εισόδημα έως 12.000 ευρώ
- Ομάδα δεύτερη: Εισόδημα από 12.001 έως 30.000 ευρώ
- Ομάδα τρίτη: Εισόδημα μεγαλύτερο των 30.001 ευρώ.

Στο σύνολο των χιλίων ερωτώμενων, 122 απάντησαν πως λαμβάνουν ετήσιο εισόδημα έως 12.000 ευρώ, 671 απάντησαν πως το ετήσιο εισόδημα τους κυμαίνεται μεταξύ 12.001 και 30.000 ευρώ και οι εναπομείναντες 207 απάντησαν πως το ετήσιο εισόδημα τους είναι μεγαλύτερο των 30.001 ευρώ (πίνακας 3).

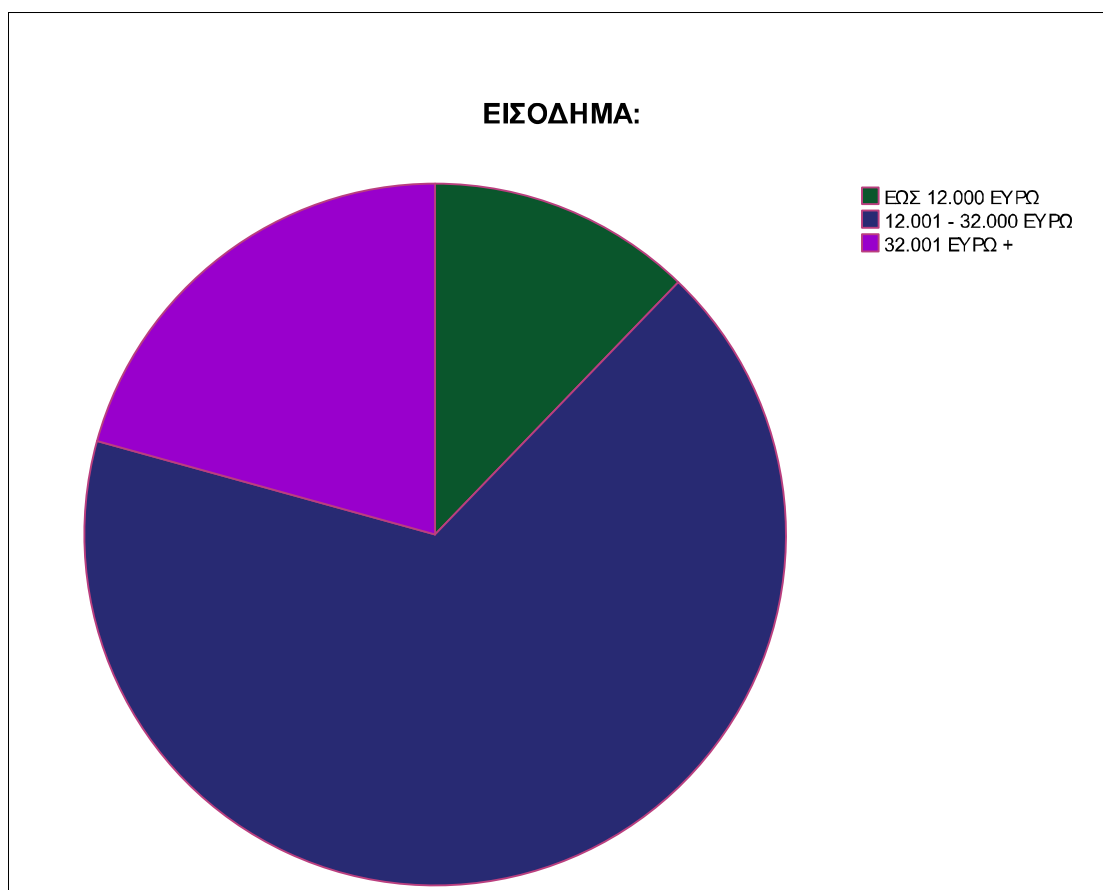

ΕΙΣΟΔΗΜΑ:

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΕΩΣ 12.000 ΕΥΡΩ	122	12,2
12.001 - 32.000 ΕΥΡΩ	671	67,1
32.001 ΕΥΡΩ +	207	20,7
Total	1000	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Πιο παραστατικά, τα άνω αποτελέσματα φαίνονται στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 3).

ΣΧΗΜΑ 3

Στη συνέχεια, οι ερωτώμενοι απάντησαν στις προαναφερθείσες ερωτήσεις που αφορούν τις προτιμήσεις τους όσον αφορά στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

2.4.4. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προτιμήθηκαν τα τελευταία 5 έτη.

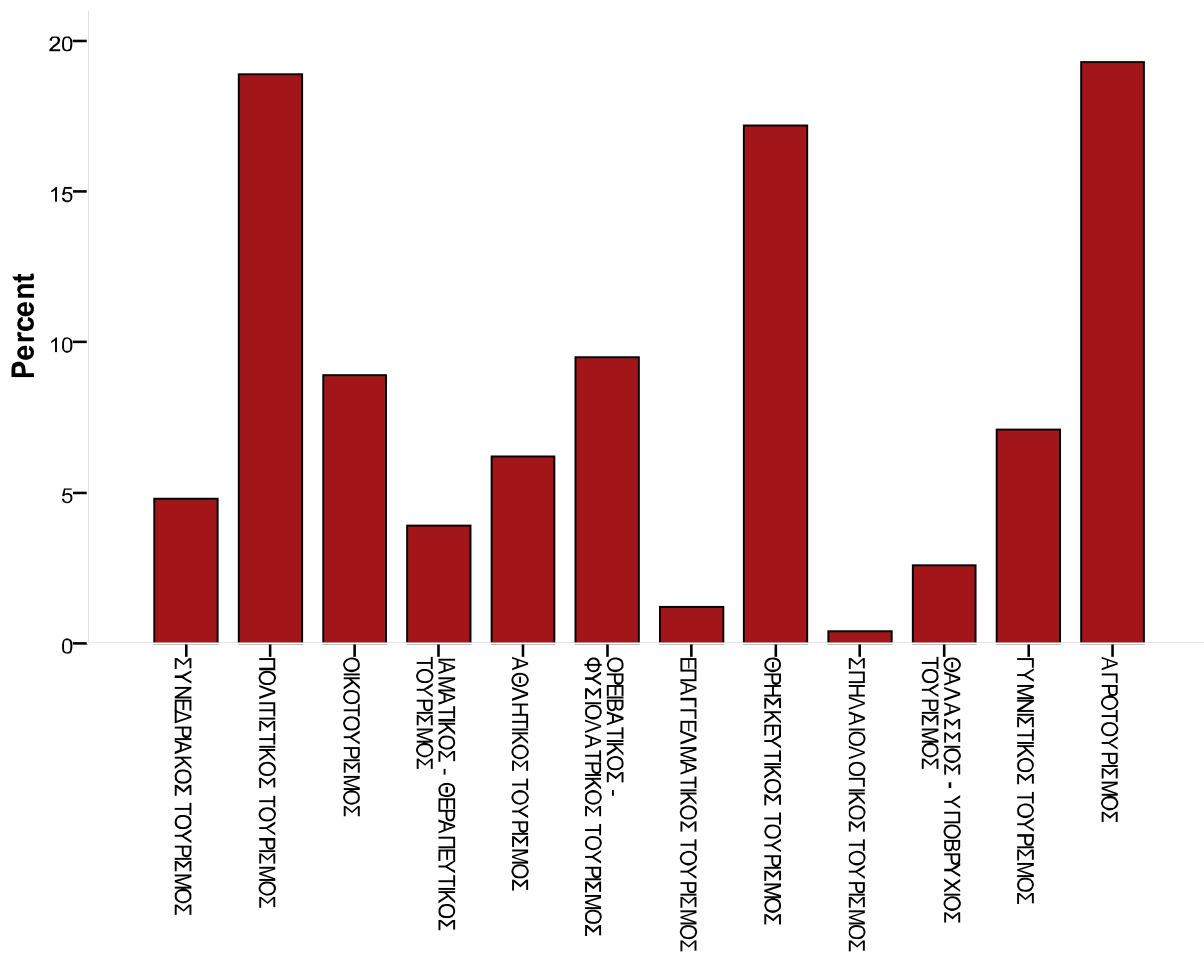
Στην ερώτηση «Ποια από τις παραπάνω εναλλακτικές μορφές τουρισμού επιλέξατε τα τελευταία πέντε (5) έτη;», σε σύνολο χιλίων (1.000), 48 προτίμησαν το συνεδριακό τουρισμό, 189 προτίμησαν τον πολιτιστικό τουρισμό, 89 προτίμησαν τον οικοτουρισμό, 39 προτίμησαν τον ιαματικό – θεραπευτικό τουρισμό, 62 προτίμησαν τον αθλητικό τουρισμό, 95 τον ορειβατικό – φυσιολατρικό τουρισμό, 12 τον επαγγελματικό τουρισμό, 172 τον θρησκευτικό τουρισμό, 4 το σπηλαιολογικό τουρισμό, 26 το θαλάσσιο – υποβρύχιο τουρισμό, 71 το γυμναστικό τουρισμό και 193 τον αγροτουρισμό (πίνακας 4).

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΡΟΤΙΜΗΣΑΤΕ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΝΤΕ ΕΤΗ;			
α/α		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1	ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	48	4,8
2	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	189	18,9
3	ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	89	8,9
4	ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ - ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	39	3,9
5	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	62	6,2
6	ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ - ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	95	9,5
7	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	12	1,2
8	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	172	17,2
9	ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	4	0,4
10	ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ - ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	26	2,6
11	ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	71	7,1
12	ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	193	19,3
	ΣΥΝΟΛΟ	1000	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Πιο παραστατικά, τα άνω αποτελέσματα φαίνονται στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 4).

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΡΟΤΙΜΗΣΑΤΕ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΝΤΕ ΕΤΗ;

ΣΧΗΜΑ 4

2.4.5. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περισσότερο στην Ελλάδα.

Στην ερώτηση «Ποια από τις παραπάνω εναλλακτικές μορφές τουρισμού πιστεύετε ότι θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα;», σε σύνολο χιλίων (1.000), 148 επέλεξαν το συνεδριακό τουρισμό, 303 επέλεξαν τον πολιτιστικό τουρισμό, 212 επέλεξαν τον οικοτουρισμό, 89 επέλεξαν τον ιαματικό – θεραπευτικό τουρισμό, 43 επέλεξαν τον αθλητικό τουρισμό, 32 τον ορειβατικό – φυσιολατρικό τουρισμό, 25 τον επαγγελματικό τουρισμό, 39 τον θρησκευτικό τουρισμό, 13 το σπηλαιολογικό τουρισμό, 31 το θαλάσσιο – υποβρύχιο τουρισμό, 1 επέλεξε το γυμναστικό τουρισμό, 63 επέλεξαν τον αγροτουρισμό και ένας ερωτώμενος απάντησε καμμία από τις παραπάνω μορφές (πίνακας 5).

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

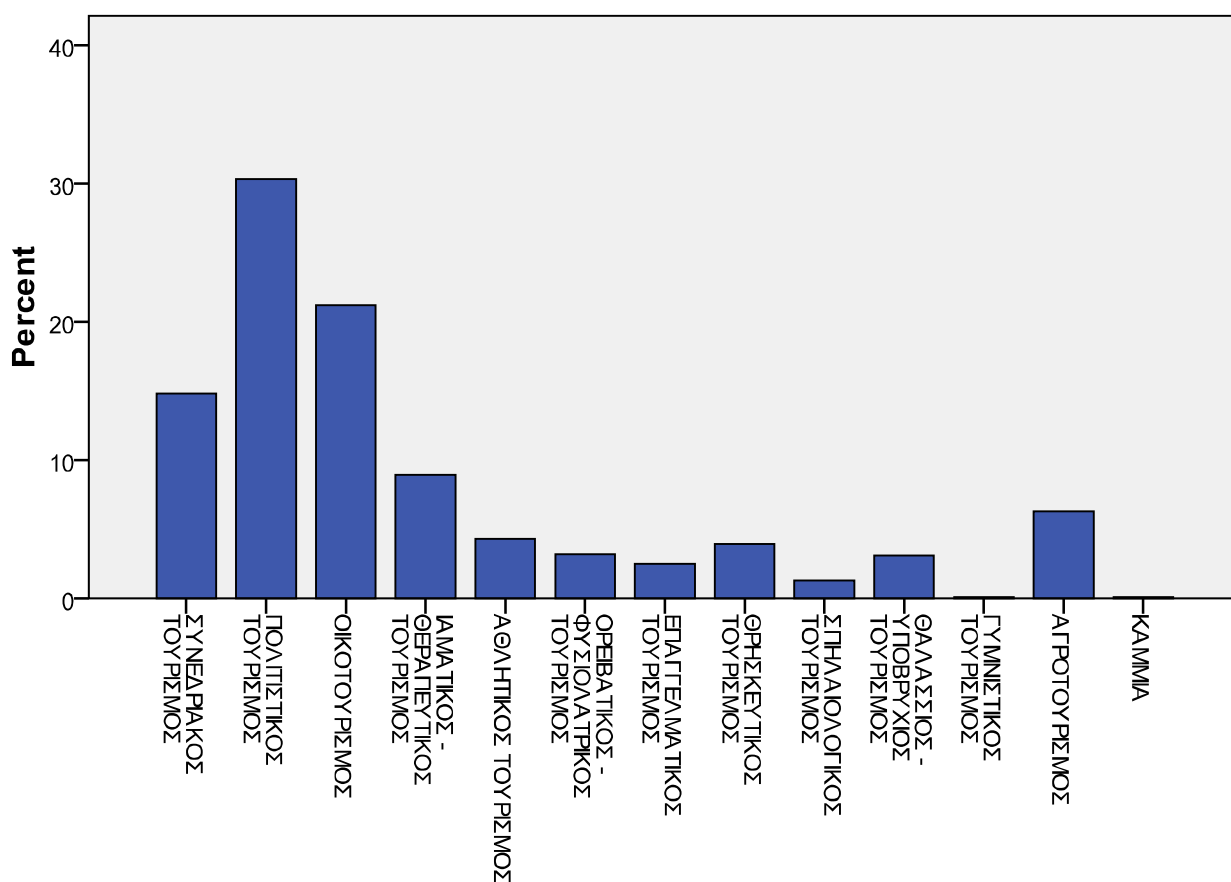
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	148	14,8
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	303	30,3
ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	212	21,2
ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ - ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	89	8,9
ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	43	4,3
ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ - ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	32	3,2
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	25	2,5
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	39	3,9
ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	13	1,3

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ - ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	31	3,1
ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	1	0,1
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	63	6,3
ΚΑΜΜΙΑ	1	0,1
Total	1000	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Πιο παραστατικά, τα άνω αποτελέσματα φαίνονται στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 5).

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

ΣΧΗΜΑ 5

2.4.6. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που θα ήθελαν να αναπτυχθούν περισσότερο στην Ελλάδα.

Στην ερώτηση «Ποια από τις παραπάνω εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα θέλατε να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα;», σε σύνολο χιλίων (1.000), 12 θα ήθελαν να αναπτυχθεί περισσότερο ο συνεδριακός τουρισμός, 186 ο πολιτιστικός τουρισμός, 231 ο οικοτουρισμός, 29 ο ιαματικός – θεραπευτικός τουρισμός, 65 ο αθλητικός τουρισμός, 102 ο ορειβατικός – φυσιολατρικός τουρισμός, 6 ο επαγγελματικός τουρισμός, 11 ο θρησκευτικός τουρισμός, 82 ο σπηλαιολογικός τουρισμός, 74 ο θαλάσσιος – υποβρύχιος τουρισμός, 49 ο γυμνιστικός τουρισμός, 150 θα ήθελαν να αναπτυχθεί περισσότερο ο αγροτουρισμός και τρεις ερωτώμενοι απάντησε πως δεν θα ήθελαν να αναπτυχθεί περισσότερο καμία από τις παραπάνω μορφές (πίνακας 6).

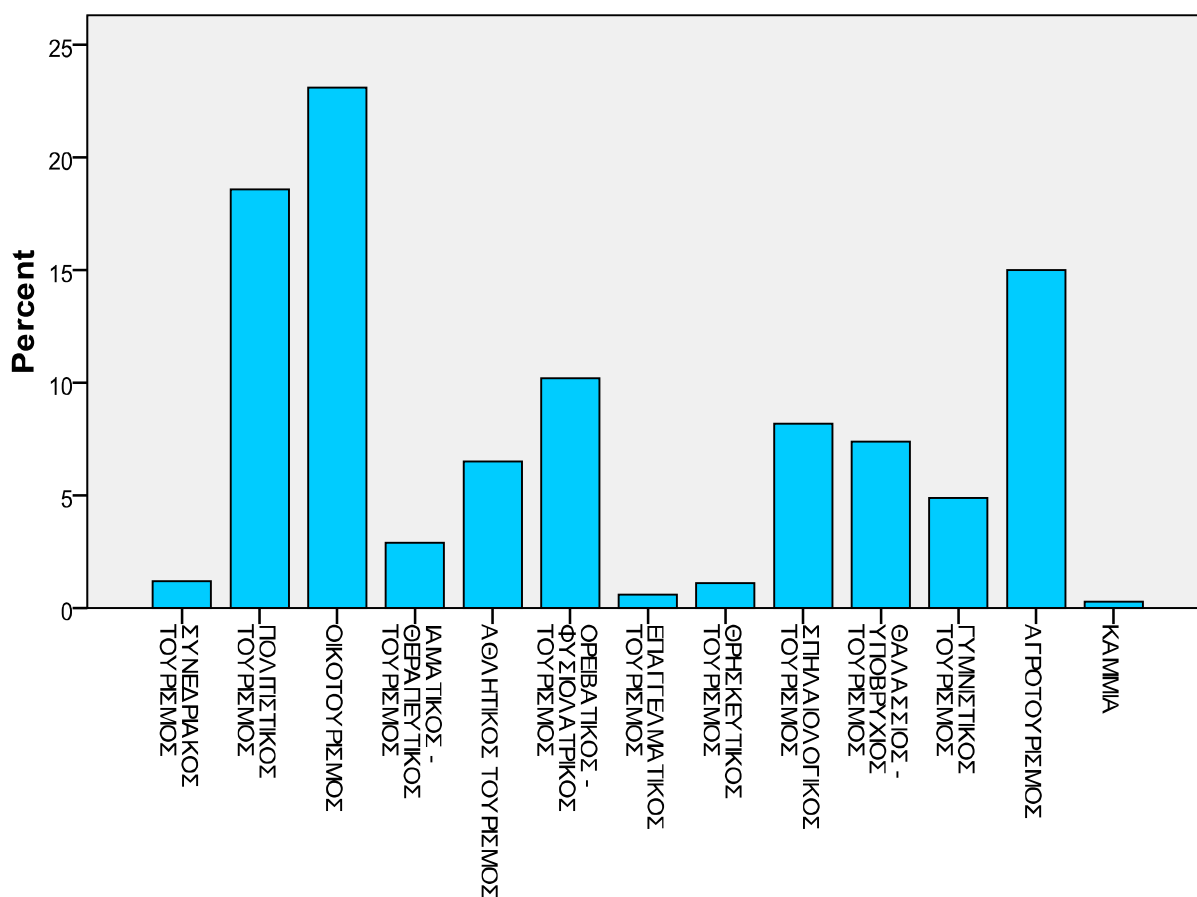
ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ%
	ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	12	1,2
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	186	18,6
	ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	231	23,1
	ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ - ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	29	2,9
	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	65	6,5
	ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ - ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	102	10,2
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	6	0,6
	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	11	1,1
	ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	82	8,2

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ - ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	74	7,4
ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	49	4,9
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	150	15,0
ΚΑΜΜΙΑ	3	0,3
Total	1000	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Πιο παραστατικά, τα άνω αποτελέσματα φαίνονται στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 6).

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

ΣΧΗΜΑ 6

2.4.7. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που θα επιλέξουν στο άμεσο μέλλον.

Στην ερώτηση «Ποια από τις παραπάνω εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα επιλέξετε στο άμεσο μέλλον;», σε σύνολο χιλίων (1.000), 1 επέλεξε το συνεδριακό τουρισμό, 82 επέλεξαν τον πολιτιστικό τουρισμό, 157 επέλεξαν τον οικοτουρισμό, 183 επέλεξαν τον ιαματικό – θεραπευτικό τουρισμό, 78 επέλεξαν τον αθλητικό τουρισμό, 91 τον ορειβατικό – φυσιολατρικό τουρισμό, 2 τον επαγγελματικό τουρισμό, 49 τον θρησκευτικό τουρισμό, 68 το σπηλαιολογικό τουρισμό, 35 το θαλάσσιο – υποβρύχιο τουρισμό, 73 το γυμναστικό τουρισμό και 181 επέλεξαν τον αγροτουρισμό (πίνακας 7).

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΘΑ ΕΠΙΛΕΞΕΤΕ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ;

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ%
ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	1	0,1
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	82	8,2
ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	157	15,7
ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ - ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	183	18,3
ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	78	7,8
ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ - ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	91	9,1
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	2	0,2
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	49	4,9
ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	68	6,8
ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ - ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	35	3,5

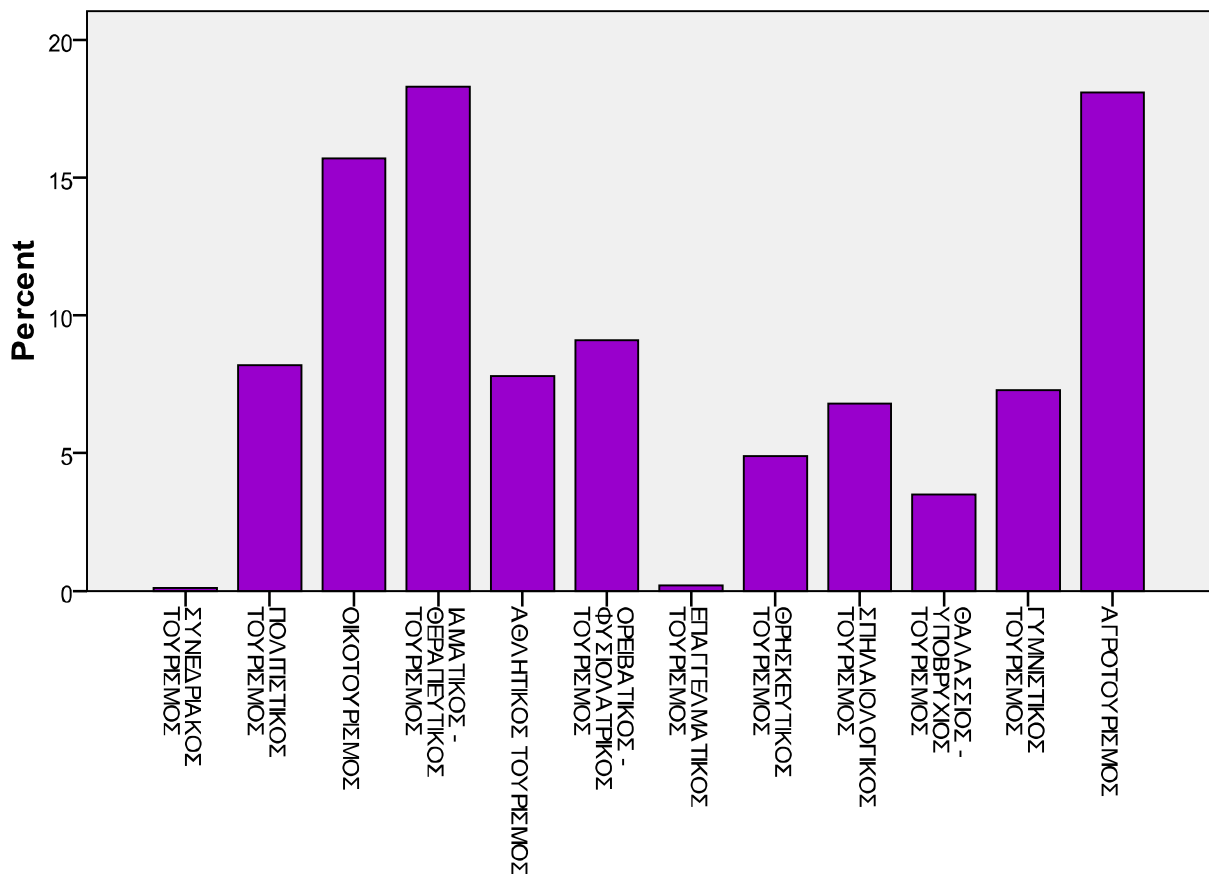

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	73	7,3
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	181	18,1
Total	1000	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Πιο παραστατικά, τα άνω αποτελέσματα φαίνονται στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 7).

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΘΑ ΕΠΙΛΕΞΕΤΕ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ;

ΣΧΗΜΑ 7

Συμπεράσματα

Με μια γρήγορη ματιά στα παραπάνω διαγράμματα, παρατηρούμε ότι ο πολιτιστικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού που έχει προτιμηθεί, προτιμάται ή θα προτιμηθεί περισσότερο από τους ερωτώμενους. Σε μια χώρα που έχει αμέτρητα πολιτιστικά μνημεία, είτε αρχαία είτε πιο πρόσφατα, η αντανάκλαση αυτών είναι εμφανής στις προτιμήσεις των ερωτώμενων.

Ένα θέμα που πρέπει να απασχολεί παρ' όλα αυτά, είναι το κατά πόσο και αν γίνεται σωστή προβολή και αξιοποίηση τους, για την καλύτερη φυσικά εκμετάλλευση προς όφελος της τουριστικής ανάπτυξης. Στην Αθήνα, καθώς και σε διάφορες άλλες πόλεις, υπάρχουν ή δημιουργούνται ιστορικά κέντρα, που περικλείουν διάφορα πολιτιστικά μνημεία ή και νεώτερους πολιτιστικούς χώρους, κάνοντας έτσι την πρόσβαση σε αυτά εύκολη και προσιτή.

Υπάρχουν όμως εκατοντάδες άλλα μνημεία, αρχαία κυρίως, των οποίων η αξιοποίηση σταμάτησε πριν καν αρχίσει, είτε από αδιαφορία τοπικών παραγόντων είτε από κακή διαχείριση επιδοτήσεων και προγραμμάτων αξιοποίησης. Τόσοι πολλοί χώροι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος ανά την Ελλάδα παραμένουν άγνωστοι ακόμα και στους ντόπιους κατοίκους.

Αρχικά λοιπόν το πρόβλημα της καλύτερης αξιοποίησης εντοπίζεται στους τοπικούς παράγοντες. Ο πολιτιστικός τουρισμός δεν είναι τουρισμός εποχής, αφορά σε όλο το χρόνο, σε όλες τις ηλικίες και σε όλα τα εισοδήματα. Το ίδιο πρόβλημα εντοπίζεται και στο σπηλαιολογικό τουρισμό και στον ορειβατικό τουρισμό.

Οι τοπικοί παράγοντες (Δήμος, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις) φαίνεται πως δεν ενδιαφέρονται ή δεν τους απασχολεί σε πρώτο βαθμό η ανάπτυξη και ανάδειξη του τοπικού τους πλούτου. Με εξαίρεση παραδείγματος χάριν κάποιων γνωστών σπηλαίων στην Ελλάδα, τα περισσότερα δεν υπάρχουν ούτε στο χάρτη, και αν υπάρχουν, η σήμανση και η καθοδήγηση είτε να μην επαρκούν, είτε να σε οδηγούν λάθος, όπως συνέβαινε με το σπήλαιο της Παιανίας. Όσο για τους ορειβάτες – φυσιολάτρες, είναι πολύ δύσκολο εκτός του να μετακινηθούν προς τον τόπο επιλογής τους, λόγω έλλειψης σωστά σχεδιασμένου οδικού δικτύου και το να

καταλύσουν κάπου, καθώς δεν υπάρχει κάτι ολοκληρωμένο να παρουσιάσει τις επιλογές που τους δίνονται, παρά μόνο κάποιοι τοπικοί ιστότοποι (sites) που πολλές φορές δεν έχουν και ξενόγλωσση μετάφραση.

Στην παραπάνω έρευνα λοιπόν παρατηρούμε πως τα τελευταία πέντε (5) έτη οι περισσότεροι ερωτώμενοι επέλεξαν τον πολιτιστικό τουρισμό, το θρησκευτικό τουρισμό και τον αγροτουρισμό. Τρεις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που το βασικό στοιχείο της κάθε μιας μορφής είναι άμεσα συνυφασμένο με την κουλτούρα των κατοίκων αυτής της χώρας. Στις τελευταίες θέσεις, ο σπηλαιολογικός τουρισμός, ο επαγγελματικός τουρισμός και ο θαλάσσιος τουρισμός.

Ο επαγγελματικός τουρισμός είναι μια μορφή που ίσως στη χώρα μας δεν έχει αναπτυχθεί όσο στο εξωτερικό ίσως επειδή οι οικονομικές συνθήκες δεν το έχουν επιτρέψει. Σίγουρα πάντως η Ελλάδα θα μπορούσε να αποτελέσει τον ιδανικό προορισμό καθότι διαθέτει και πολυτελής εγκαταστάσεις, που συνήθως προτιμούνται στις περιπτώσεις αυτές, αλλά και μεγάλο εύρος οικονομικών απαιτήσεων από τις εγκαταστάσεις αυτές.

Συνεχίζοντας, στο σχήμα Νο.5 παρατηρούμε πως οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περισσότερο στην Ελλάδα είναι ο πολιτιστικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός και ο οικοτουρισμός.

Ο συνεδριακός τουρισμός έχει ήδη αναπτυχθεί πολύ τα τελευταία χρόνια και στο σύνολο των εσόδων που προέρχονται από τον τουρισμό, αποτελεί το 10% περίπου. Οι εγκαταστάσεις στην Ελλάδα επιλέγονται πολύ συχνά ως τόποι διεξαγωγής συνεδρίων κάθε ενδιαφέροντος και η προσέλευση είναι πάντα αυξημένη. Αυτό φυσικά ενισχύεται και από τα αεροδρόμια που υπάρχουν για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες προσέλευσης των τουριστών.

Στην τελευταία θέση στις προτιμήσεις των ερωτώμενων είναι ο γυμνιστικός τουρισμός. Μια μορφή τουρισμού, ίσως παρεξηγημένη, που αποφέρει όμως μεγάλα κέρδη στις χώρες που έχουν επενδύσει σε αυτή. Και έχουν επενδύσει απλά, λύνοντας κάποια νομικά θέματα και διατηρώντας ισορροπίες σε ηθικό επίπεδο στις τοπικές κοινωνίες που αναπτύσσεται η μορφή τουρισμού αυτή. Στην Κροατία, χώρα με σαφώς μειωμένη προσέλευση τουριστών συγκριτικά με την Ελλάδα, οι

προαναφερόμενες κινήσεις έχουν ως αποτέλεσμα την προσέλευση εκατό χιλιάδων (100.000) τουριστών ετησίως, μόνο για τα γυμνιστικά θέρετρα.

Στο σχήμα Νο.6, ο αγροτουρισμός ακολουθεί τον πολιτιστικό τουρισμό και τον οικοτουρισμό ως η μορφή που οι ερωτώμενοι θα ήθελαν να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα. Οι διαφορετικοί τρόποι, οι συνήθειες των αγροτών και η άμεση επαφή τους με τη φύση είναι στοιχεία που αποτελούν μέρος μιας παράδοσης που οι ερωτώμενοι θέλουν να αναπτυχθεί περισσότερο, ίσως γιατί έτσι θα αναπτυχθούν περισσότερο και οι τοπικές κοινωνίες και θα συμβάλει η ανάπτυξη αυτή στην αποκέντρωση, ένα πρόβλημα που πολλές κυβερνήσεις έχουν προσπαθήσει να λύσουν, χωρίς όμως ορατό μέχρι στιγμής αποτέλεσμα.

Στις τελευταίες θέσεις συναντάμε το θρησκευτικό τουρισμό, που μπορεί σε παγκόσμιο επίπεδο να ωθεί τουρίστες να διανύσουν πολλά μίλια για να επισκεφθούν παραδείγματος χάριν τους Άγιους Τόπους ή το Βατικανό, για τη χώρα μας όμως οι ερωτώμενοι δεν έχουν την ίδια άποψη, ίσως γιατί να μην πιστεύουν ότι θα έπρεπε να κάνει κάτι η Πολιτεία για αυτό, ίσως πάλι γιατί δε χρειάζεται να αναπτυχθεί περισσότερο και μπορεί να καλύψει τις υπάρχουσες ανάγκες.

Σε σχετικά χαμηλή θέση συναντάμε και τον αθλητικό τουρισμό, γιατί μπορεί να υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, ιδίως μετά τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004, που οδήγησε στην κατασκευή μεγάλων έργων και στην Αθήνα, αλλά κυρίως σε ολόκληρη την Ελλάδα, δεν γίνεται όμως και εδώ σωστή αξιοποίηση των υποδομών.

Στο σχήμα Νο.7 οι ερωτώμενοι απάντησαν πως θα επιλέξουν στο άμεσο μέλλον τον ιαματικό – θεραπευτικό τουρισμό, ως τη μορφή εναλλακτικού τουρισμού που είτε θα τους καλύψει ήδη υπάρχουσες ανάγκες, είτε θέλουν απλώς να γνωρίσουν καλύτερα. Η χώρα μας, λόγω της γεωμορφίας της και του ποικίλου υπεδάφους της, ενδείκνυται ως προορισμός για την ιαματικό – θεραπευτικό τουρισμό. Είναι αρκετά τα υπάρχοντα κέντρα, που λειτουργούν είτε εποχιακά είτε όλο το χρόνο και προσελκύουν τουρίστες από όλο τον κόσμο, είτε αθλητές, είτε 3^{ης} ηλικίας, είτε νεόνυμφους. Και όλα αυτά, με σχεδόν μηδαμινή προβολή από πλευράς αρμοδίων παραγόντων.

Στις πρώτες θέσεις βρίσκεται και ο οικοτουρισμός, ίσως επειδή ο φυσικός πλούτος της Ελλάδος είναι τόσο μεγάλος, που αν και μένει απροστάτευτος από την Πολιτεία, παραμένει πόλος έλξης για μεγάλο αριθμό τουριστών που θέλουν να γνωρίσουν καλύτερα τη φύση της χώρας αυτής.

Καταλήγοντας, τα προβλήματα που υπάρχουν είναι αρκετά. Η μη αξιοποίηση των υπαρχουσών υποδομών, η έλλειψη ενδιαφέροντος από τους αρμόδιους παράγοντες, η έλλειψη σωστού σχεδιασμού και η μη βελτίωση του οδικού δικτύου και γενικότερα των μεταφορών, η μηδαμινή προβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που μπορεί να βρει κάποιος τουρίστας στην Ελλάδα, είναι λόγοι οι οποίοι φαίνονται ως πρόβλημα, αλλά δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται έτσι.

Πρέπει να αντιμετωπίζονται ως προκλήσεις. Προκλήσεις για μια σταθερή και συνεχώς ανοδική ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Σωστή και μελετημένη αξιοποίηση των υποδομών, προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, καλύτερος σχεδιασμός και βελτίωσης των μεταφορών, πληρέστερη και ακριβέστερη προβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι κάποια απλά βήματα, που αν γίνουν, η Ελλάδα λόγω του πολυσύνθετου τοπίου που παρέχει, θα πρωτοστατήσει στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Επίλογος

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι το μέλλον του τουρισμού. Οι ανάγκες προς κάλυψη των τουριστών συνεχώς εξειδικεύονται και εξατομικεύονται. Η τουριστική βιομηχανία επενδύει όλο και περισσότερο σε αυτές και συνεχώς κερδίζουν όλο και περισσότερους τουρίστες.

Η Ελλάδα, μια χώρα με αμέτρητα χιλιόμετρα ακτών, μεγάλη ποικιλομορφία εδάφους, φυσικού πλούτου και με πολλές εναλλαγές φυσικού περιβάλλοντος, μπορεί να πρωτοστατήσει στην ανάπτυξη που λαμβάνει χώρα τελευταία χρόνια και να αποκομίσει αμέτρητα οφέλη.

Αρκεί οι αρμόδιοι παράγοντες να λάβουν και αυτοί με τη σειρά τους υπόψη τους τα προβλήματα που παρουσιάζονται και να βρουν λύσεις που θα έχουν διάρκεια στο χρόνο και που δε θα γεννούν συνεχώς νέα προβλήματα. Ίσως τελικά αυτή να είναι και η πιο σημαντική πρόκληση.

Βιβλιογραφία

- 1) Εισαγωγή στον Τουρισμό, *N. Ηγουμενάκης, Κ. Κραβαρίτης, Π. Λύτρας, Εκδόσεις Interbooks, 1998*
- 2) Σημειώσεις μαθήματος «Τουριστική Γεωγραφία Ελλάδος», *Αναστασία Ζαφειροπούλου, Πάτρα 2002*
- 3) Τουριστική Ανάπτυξη, *William C. Gartner, Εκδόσεις Έλλην 2001*
- 4) Περιγραφική Στατιστική, *Πέτρος Α. Κιόχος, Εκδόσεις Interbooks 1993*
- 5) Οικοτουρισμός, *David A. Fennell, Έλλην 2001*
- 6) Αειφορία και εναλλακτικός τουρισμός Αγροτουρισμός, ορεινός τουρισμός, οικοτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, *Ανδριώτης Κωνσταντίνος Β., Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. 2008*

Διαδίκτυο

- 1) http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanent_id=1
- 2) <http://www.servitoros.gr/perivallon/view.php/2/17/>
- 3) <http://kallithea.hua.gr/epixeirein/dihmer%203%20docs/Iatrou.pdf>
- 4) http://www.ecocrete.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=1422&Itemid=1
- 5) http://www.agrotravel.gr/agro/site/AgroTravel/t_docpage?doc=/Documents/
- 6) http://www.agrotour.gr/agro/site/AgroTour/t_docpage?sub_nav=WhatIs&doc=/
- 7) <http://www.patranews.gr/news.asp?ID=4706>

Εικόνες

Εικόνα 1.

http://www.akalanthis.gr/images/aigesmelathron_pt_conference.jpg

Ξενοδοχείο Αιγές Μέλαθρον στη Βέροια

Εικόνα 2.

http://www.minoapalace.gr/files/91_5.jpg

Συνεδριακή αίθουσα Imperial Congress Hall Ξενοδοχείο Μίνοα

Εικόνα 3.

http://www.lifo.gr/icache/450x281x1/290569_%CE%91%CE%9A%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%97.jpg

Φωτογράφος Γιάννης Τσουράκης

Εικόνα 4.

<http://www.dadia-np.gr/Portals/0/MainImages/1.1.jpg>

Εικόνα 5.

<http://www.dimosgorgopotamou.gr/dimotikadiamerismata/dimotikadiamerismata/damasta.files/image014.jpg>

Ιαματικές πηγές Καλλιδρόμου

Εικόνα 6.

<http://www.bigskyresort.com/Global%20Contribution/Header%20Images/Big%20Images/spa.jpg>

Εικόνα 7.

http://www.lochalsh.co.uk/images/trekking_in_lochalsh.jpg

Δυτικά Highlands, Σκωτία

Εικόνα 8.

<http://www.interactionel.com.au/files/image-gallery/Camp%202007%20Year%2010%20Girls%20Group%203%20canoeing%20.jpg>

Εικόνα 9.

http://www.e-ecology.gr/images/th_proti.jpg

Εικόνα 10.

<http://artfiles.art.com/5/p/LRG/29/2901/OWWPD00Z/chuck-carlton-businessman-dollar-sky-on-back.jpg>

Chuck Carlton

Εικόνα 11.

http://3.bp.blogspot.com/_dMmbu_royM0/S5BQs8FVI5I/AAAAAAAAAf4/RVPbd1cU_Wo/S768/IMG_7798.jpg

Ιερά Μονή Παναγίας Χοζοβιώτισσας Αμοργού

Εικόνα 12.

http://www.greecephotos.gr/gallery/albums/greecephotos/manh/eDSC_0033.jpg

Σπήλαιο Διρού

Εικόνα 13.

<http://img184.imageshack.us/img184/9849/ckastria06gt5.jpg>

Σπήλαιο Λιμνών

Εικόνα 14.

http://www.kassos-island.gr/greek/images/the_rest/scca0101.jpg

Εικόνα 15.

http://www.crete-holidays.net/vritomartis_overv.jpg

Ξενοδοχείο Γυμνιστών Βριτομάρτης, Κρήτη

Εικόνα 16.

<http://asset.tovima.gr/assetservice/data/tovima/D2005/D0724/1and12a.jpg>

Εικόνα 17.

http://www.cals.ncsu.edu/agcomm/magazine/fall05/images/f_agritourism_1b.jpg

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την κα. Αναστασία Ζαφειροπούλου για την καθοδήγηση, τη στήριξη και τις συμβουλές της σε όλη τη διαδικασία και διάρκεια της εργασίας αυτής. Χωρίς την πολύτιμη βοήθεια της δε θα είχε φτάσει στο αποτέλεσμα αυτό.

Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω την δικηγορική εταιρεία «Μικρού – Κλειδαράς Εταιρεία Δικηγόρων» και προσωπικά τους κο. Δημήτριο Κλειδαρά και κα. Ξανθίπη Μικρού για την βοήθεια τους στη διαδικασία συλλογής αποτελεσμάτων κατά τη διάρκεια της έρευνας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Βασιλική Παναγοπούλου για την βοήθεια της στη χρήση του προγράμματος SPSS 7.0, τους Μηνά Μπεκρή και Σταυρούλα Παντελοπούλου για τη στήριξη τους σε όλο το διάστημα της πτυχιακής μου εργασίας και όλους αυτούς που συμμετείχαν στην έρευνα.